

ductivum: si ergo alicui non est difficile concipere, quod relatio non præsupponit suppositum, sed tantum essentiam, quæ est quasi fundamentum, sicut conceditur communiter secundum communem viam, non est difficile concipere; quod actio non præsupponit suppositum, neque ut agens; neque ut potens agere: sed tantum præsupponit entitatem, quæ est quasi ratio formalis agendi. Si contra istud sequitur actio in Divinis non est pure ratio, sed aliquid absolutum. Hoc dictum licet in creaturis a quibusdam negaretur, sicut de actione productiva, quia non videtur, quod ratio productionis activæ possit intelligi ad se, sed ad alterum: tamen quidquid sit hoc in Divinis, actio productiva est mere habitudo, quia secundum Augustinum *5. de Trin. cap. 5. §. 10.* Omne, quod est in Divinis, aut secundum substantiam dicitur, aut ad alterum, & quod secundum substantiam dicitur commune est: origo igitur quæcumque sive dicitur actio, sive passio formaliter est relatio: Si tandem arguitur Logice, omnis actio denominat aliquid agens, sed in proposito non denominat nisi suppositum: denominans autem præsupponit illud; quod per ipsum denominatur: ergo, &c. Ad hoc patet ex responsione ad primum argumentum in tertio articulo questionis præcedentis, ut dictum est, quod nullum personale in Divinis proprie prædicatur denominative de aliquo subiecto incommunicabili de quo est modo sermo, licet forte posset dici prædicari denominative de aliquo significante essentiam communiter in concreto, ut Deus est generans. De tali denominatione non oportet hic loqui, quia talis prædicatio denominativa verificatur pro aliquo contento sub subiecto. Quare autem non sit ibi proprie denominatio, sive prædicatio denominativa de subiecto non transcendente, causa est, quia proprie prædicatio denominativa de subiecto, non est nisi in concreto: & non de eo, quod includit proprium, sed de subiecto receptivo proprii: Proprietas autem personalis in Divinis non prædicatur de aliquo in concreto non transcendente, nisi de ipsa persona constituta per ipsam, & ita includente ipsam; ergo de illa non denominative prædicatur: sola autem essentia est ibi quasi subiectum receptivum talis proprietatis; sed de essentia non prædicatur in concreto propter causam, quam tangitur in fine primi articuli questionis sequentis.

Consequenter quaeritur de relatione originis in Divinis quantum ad perfectionem suam intrinsecam, & est questio.

Q U Æ S T I O V.

Utrum relatio originis sit formaliter infinita.

Arguitur quod non, quia quidquid est formaliter infinitum; est perfectio simpliciter, quia non potest esse magis perfectum, quam infinitum formaliter: relatio originis non est perfectio simpliciter; ergo, &c. Probatio minoris: una persona habet relationem originis, quam alia non habet: si igitur illa esset perfectio simpliciter, una persona haberet aliquam perfectionem simpliciter, quæ alia careret, quod est inconveniens. Oppositum arguitur sic: Ens dividitur per finitum, & infinitum prius quam descendat in decem genera; ergo quodcumque

ens, etiam non sit in aliquo genere, erit finitum, vel infinitum; relatio originis non est finita; quia tunc non esset idem realiter essentie divines finitum enim non potest esse idem realiter infinito; igitur ipsa est formaliter infinita.

Hic sunt tria videnda: primo de intellectu questionis. Secundo, quid est tenendum de questione. Tertio dicitur occurrentia excidentiarum.

De primo, *Infinitum* secundum Philosophum; *Physi. est cuius quantitatem accipimus*, id est, quantumcumque accipimus, *semper aliquid veluti accipere*: & ratio est, quia infinitum in quantitate (sicut loquitur Philosophus) non potest habere esse nisi in potentia; accipiendo semper alterum post alterum, & ideo quantumcumque accipitur illud non est nisi finitum, & quædam pars totius infiniti potentialiter, sed ille restat aliquid alterum ipsius infiniti accipendum. Ex hoc concluditur, quod si est infinitum habet esse in fieri & in potentia in quantitate, ita non habet rationem totius quia totum est, cuius nihil est extra se, extra illud infinitum, hoc est, extra illud, quod habet esse de ipso, semper est aliquid extra; nec est perfectum, quia perfectum est, cui nihil perfectius deest: si isti semper aliquid deest. Ex hoc ad propositum commutemus rationem infiniti in potentia, in quantitate, in rationem infiniti in actu, in quantitate, si posset sibi esse in actu. Si enim tunc necessario semper cresceret quantitas infiniti per accceptionem partis post partem, sic imaginaretur omnes partes acceptibiles esse simul acceptas, vel simul remanere, haberemus infinitam quantitatem in actu: quia tanta esset in actu, quanta esset in potentia. Et omnes illæ partes, quæ in infinita successione essent deductæ in actum, & haberent esse post alias, tunc simul essent in actu acceptæ, illud infinitum in actu vere esset totum, & vere perfectum totum, quia nihil sui esset extra; perfectum esset quia nihil sibi deesset: imo nihil posset addi secundum rationem quantitatis; quia tunc posset excedi. Ex hoc ultra. Si in entibus intelligamus aliquid infinitum in entitate in actu, illud debet intelligi proportionabiliter quantitati imaginatæ infinite in actu, sic ut ens illud dicitur infinitum, quod non potest ab aliquo inentitate excedi: & ipsum vere habebit rationem totius, & perfecti. Totius quidem; quia licet totum infinitum actu in quantitate nulla parte sui, nec etiam parte quantitatis talis, careret, tamen qualibet pars esset extra alias, & sic totum esset ex imperfectis; sed ens infinitum in entitate sic nihil entitatis habet extra: quia nec ejus totalitas dependet ex aliquibus imperfectis in entitate: Sic enim totum est, quod nullam habet partem extrinsecam: quia tunc non esset totaliter totum: ita etiam quantumvis infinitum in actu esset perfectum in quantitate quia sibi secundum se totum nihil, quantitatis talis deesset: tamen cuilibet parti ejus deesset aliquid quantitatis: que scilicet esset in altera, nec ipsum esset sic perfectum, nisi quodlibet ejus esset imperfectum. Sed ens infinitum sic est perfectum, quod nec sibi, nec alicui, ejus deest aliquid. Sic ergo ex ratione infiniti posita in *tertio Physi. primo* & applicando secundum imaginationem ad infinitam quantitatem, in quantitate si esse possibilia: utriusque applicando ad infinitam

actualem in entitate, ubi est possibilis, habemus aliqualem intellectualem, qualiter concedendum est ens infinitum intensive, sive in perfectione, vel in virtute. Ex hoc potissimum ens infinitum in entitate, sic describere quod ipsam est, cui nihil entitatis deest, eo modo quo possibile est illud haberi in aliquo modo, & hoc pro tanto additur, quia non potest in se realiter, & formaliter per identitatem omnem entitatem habere. Potest enim describi per excessum ad quodcumque aliud ens finitum sic: *Est infinitum est, quod excedit quodcumque aliud finitum, non secundum aliquam determinatam proportionem, sed ultra omnem determinatam proportionem, vel determinabilem.* Verbi gratia, accipitur haec entitas albedo, excedit ab omni entitate, quae est scientia in triplo. Iterum excedit ab anima intellectiva in decuplo. Iterum a summo Angelo; est quod in centuplo: qualitercumque procedis in eoribus, semper esset dare in qua proportione determinata supremum excedit finitum: non quod tibi sit proprie proportio talis, quali utuntur Mathematici: quia non conficit Angelus ex alio inferiori cum aliquo ad hoc, cum sit simplicior, sed sicut diligendum est hoc secundum proportionem virtutis, & perfectionis, sicut est excessus in speciebus. Hoc modo per oppositum, infinitum excedit in entitate finitum ultra omnem proportionem assignabilem. Ex hoc sequitur quod infinita intensiva non sic se habet ad ens, quod dicitur infinitum tanquam quadam passio extrinseca adveniens illi enti: nec etiam eo modo, quo *verum, & bonum* intelliguntur passionibus, vel proprietatibus entis; imo infinita intensiva dicitur modum intrinsecum illius entitatis, cuius est se intrinsecum, quod circumferendo quodlibet, quod est proprietatis, vel quasi proprietatis eius, adhuc infinita eius non excluditur, sed includitur in ipsa entitate, quae est essentia. Unde de ipsa entitate praefinita accepta, absque scilicet quacunque proprietate, verum est dicere, quod aliquam magnitudinem propriam virtutis habet sibi intrinsecam, & non magnitudinem finitam, quia ipsa repugnat sibi: ergo infinitam. Ipsum etiam infinitum praefinitum acceptum non sub aliqua ratione proprietatis attributalis, vel honoris, vel sapientiae potest comparari secundum ordinem essentialem ad aliqua quae excedit, & non secundum aliquam proportionem determinatam, quia tunc esset finitum: intrinsecum ergo modus cuiuslibet infiniti intensive est ipsa infinitas, quae intrinsece dicitur ipsam esse, cui nihil deest, & quod excedit omne finitum ultra omnem proportionem determinabilem. Et ipsius corollarium confirmatur per Damascenum c. 77 ubi ipse vult quod essentia dicitur pelagus substantiae infinitum, & interminatum. Substantia ergo secundum quod habet rationem omnino primi in Divinis, & vocatur ab eo pelagus, sive ipsa est infinita, & interminata: sic autem non includitur in ea nec veritas, nec bonitas, nec aliqua proprietatis attributalis; ergo ipsa infinitas est magis modus intrinsecus essentiae quam aliquod attributum.

Videtur de hoc, quod curritur videamus, scilicet si relatio formaliter potest esse infinita. Hoc enim non est quareo, si relatio illa eadem realiter alicui infinito, de quo non est dubium comu-

niter loquendo: quia realiter est eadem essentia: nec etiam est quareo, si relatio sit per identitatem illam infinitam, sed est quareo si relatio formaliter, hoc est secundum suam entitatem propriam, quae est entitas ad alterum, sit infinita intensive infinitate illius entitatis, hoc est si entitatis propter huius paternitatis, ut est entitas propria huius paternitatis, sic infinita intensive in idus per se infinitus: ita per se intrinsecus, quod non tantum ratione alicuius alterius, quod sit realiter illi entitati idem, sed non includendo aliquam identitatem nisi istam: imo circumferendo quodlibet praeter istam ad alterum, adhuc esse entitas illa, quae est ad alterum intensive infinita in seipsa. Ex hoc patet statim, quod responsio illa, quae communiter datur, non est ad questionem, utpote dicens, quod relatio originis est infinita formaliter, quia essentia est infinita, & illa relatio est essentia: non enim quaeritur, si sit per identitatem aliquam, quae sit formaliter infinita: sed quaeritur, an ipsa per se primo modo sit illa res, cuius modus per se intrinsecus sit infinitus. Et ideo sic arguitur, divinitas est infinita, paternitas est divinitas, ergo, &c. Patet quod argumentum non concludit: quia maior est vera de predicatione formalis, minor autem non nisi de predicatione per identitatem; paternitas est divinitas, secundum omnes, ergo non potest inferri conclusio, in qua est predicatione formalis, quia non potest maior identitas concludi in conclusionem extremam, quam sit identitas eorum ad medium in praemissis. Unde est altera de necessitate, & altera de contingenti, non sequitur conclusio nisi contingens, vel unio contingens extremarum & nisi autem in conclusione haberetur predicatione formalis huius, scilicet, paternitas est infinita, non haberetur propositum: sicut patet per intellectum prius expostum, quia non haberetur, nisi quod per identitatem est res quaedam, quae est infinita. Si autem intendas concludere predicationem formalem; & non tantum per identitatem, ubi alio commutatio predicationis identitatis in predicationem formalem: & ideo in illatione est allicia figura dictionis; commutatur enim *quale quid* in hoc aliquid, id est, interpretatur medium, quod est *quale quid*, esse hoc aliquid, quia sicut ille, qui ex medio dicitur *quale quid*, in seipso medium dicitur hoc aliquid: ita hic est villationis talis predicationis formalis intendit inferre, ac si esset hoc aliquid ex villationis, quae aliter non teneret; altera autem non fuit vera, nisi per identitatem, ergo commutans predicationem per identitatem, in formalem, videtur interpretari utramque predicationem in praemissis fuisse formalem: sed non est ibi predicatione formalis, quia non potest illa minor verificari nisi per predicationem identitatis. Potest autem breviter dici, quod conclusio ista, paternitas est infinita, proprie loquendo, non est veritas & ratio est eo modo significandi formalis adiectivi, quia significat formalem, ut notata est etiam de quo dicitur, propter istam proprietatem adiectivum non potest predicari nisi predicatione formalis; & tunc inferendo eam ex praemissis erit fallacia figura dictionis, secundum modum prius assignatum. Hoc enim non dicitur infinitum non dicitur formalis predicatione de paternitate simpliciter; conclusio est falsa: sic ergo intelli-

gendo conclusionem de identitate reali alicuius infiniti ad paternitatem, tantummodo debet inferri hac conclusio, scilicet quod paternitas est aliquid, quod est infinitum; sed questio habet specialem difficultatem, secundum quod alio modo intelligitur, scilicet de infinitate, quae sit formalis modus infinitus eius paternitatis secundum suam entitatem.

De secundo articulo tenet hanc conclusionem, secundum quod expostum est: Paternitas non est formaliter infinita. Et ad hoc sunt tres rationes. Prima ratio funditur ex entis infiniti unitate; Secunda ex eius communicabilitate; Tertia ex eius simplicitate, & inconspicibilitate. Siquidem ens infinitum intensive, est unicuique implinabile, & non atarum, sed communicabile, & cuiusque incomponibile.

Prima ratio fit fortissime. Non possunt esse plura realiter distincta, & formaliter infinita: plures sunt relationes originis realiter distinctae: ergo non sunt formaliter intensive infinitae; nec per consequens aliqua illarum: quia quae ratione una, & quilibet alia: Major probatur, primo comparando ista plura inter se. Secundo, comparando infinitum intensive ad entia finita generaliter. Tertio ad intellectum, & voluntatem specialiter. Primo sic: Infinito nihil deficit entitatis eo modo, quo possibile est illud haberi in uno; sed omnem perfectionem simpliciter possibile est realiter, & per identitatem haberi in uno summe perfectior infinitum ergo habet in se realiter, & per identitatem omnem perfectionem simpliciter, sed non habet in se realiter, & per identitatem illud, quod realiter est distinctum ab eo, ergo ab infinito nulla perfectio simpliciter, sive nullum perfectum simpliciter potest esse realiter distinctum, esse autem perfectio simpliciter distincta realiter, si esset aliquid infinitum realiter distinctum. Habemus ergo maiorem, quod non possunt esse infinita plura realiter distincta. Sed in probatione illa maioris, secunda propositio videtur esse probanda, scilicet, quod possibile est omnem perfectionem simpliciter per identitatem haberi in summe perfectio. Probatur ergo sic: quia nihil est summe perfectum, cui deficit aliqua perfectio simpliciter, quod probatur, quia nulla perfectio simpliciter est incompossibilis alteri perfectioni simpliciter, & si non possit quilibet haberi in summe perfectio, hoc esset propter aliquam incompossibilitatem earum. Assumptum, scilicet, quod nulla sit incompossibilis alteri, probatur per rationem perfectionis simpliciter, quia enim ipsa est melior in quolibet, quam non ipsa, hoc est quam quodlibet incompossibile sibi, sicut exponitur dictum Anselmi in ratione secunda principali huius articuli, si sint ergo duae perfectiones simpliciter incompossibiles inter se, dicantur *A*, & *B*. A est in quolibet melius ipsum, quam non ipsum, hoc est, quam quodlibet incompossibile sibi, & ita est melius *B*, quod ponitur incompossibile sibi; & pari ratione *B*, si est perfectio simpliciter, erit melius quam *A*: talis circulatio est impossibilis, quia tunc idem esset imperfectius seipso. Secundo comparando illa plura inter se, probari potest illa maior, per hoc quod plura bona excedunt in bonitate idem bonum unum, & hoc quando in quolibet situr plurius est aequalis bonitas, sicut in uno illorum: nunc autem si sint plura infinita, in quolibet eorum est aequalis bonitas, sicut in uno quolibet eorum, ergo illa

plura bona excedunt in bonitate illud unum bonum, & ita illud unum non est infinitum. Et si dicas, quod sic argueretur, quod Deus, & creatura excedunt Deum: non valet, cum quia quodlibet illorum plurius non est aequo bonum cum uno illorum: & inde est, quod bonitas, cuiuscunque illorum alicuius ab illo uno eminenter continetur in illo uno, & ideo ipsum cum illo bono acceptum non auget, neque excessum facit super illud bonum in se: oppositum est in hypothesi, quia ibi unum bonum non continetur totaliter eminenter in altero: quia hoc est contra rationem infiniti. Ex comparatione autem infiniti ad alia finita generaliter, arguitur sic. Unum infinitum sufficienter terminat dependentiam omnium finitorum; & specialiter primum, a quo dependet, sed non possunt plura sufficienter terminare dependentiam in eodem ordine dependentiae eiusdem dependentiae: ergo nec plura esse infinita. Probatio maioris: sicut dependentia quaecunque est ratione imperfectionis, sic terminare dependentiam non qualitercunque, sed primo, convenit alicui ratione perfectionis: summa autem perfectio, quam impossibile est excedi, est in uno infinito intensive. Apparet etiam illa maior de facto, quia unica essentia terminat sufficienter omnem dependentiam cuiuscunque dependentiae: quia tam illam, quae est ad primam causam efficientem, quam illam, quae est ad causam exemplarem, & ad primam finalem. Minor autem, scilicet quod non possunt esse plura primo terminantia eandem dependentiam, probatur, quia illud non terminat sufficienter dependentiam, quo circumscripto sufficienter terminatur illa dependentia, quia tunc aliquid dependet ab aliquo, quo circumscripto nihil minus habere a quo sufficienter dependet, & per consequens quod circumscripto adhuc posset remanere in suo esse: sed si plura in eodem ordine possent sufficienter terminare dependentiam, eorum circumscripto, adhuc terminaretur dependentia complete, quae est ad alterum, & ita illud non terminat, & pari ratione de altero argueretur; & sic neutrum, vel utrumque terminat. Sicut ergo prima probatio maioris procedit ex hoc, quod infinitum habet realiter, & unitive omnem perfectionem simpliciter, quia omnis talis potest hoc modo haberi in eodem; sic illa probatio procedit ex hoc, quod infinitum habet in se eminenter, & contentive omnem perfectionem limitatam, & sic ita utraque procedunt ex hoc quod dictum est in primo articulo de infinito; quod habet omnem rationem entitatis, sive omnem entitatem eo modo quo possibile est haberi ab unico, quod est vel identico pro perfectionibus simpliciter, vel eminenter pro perfectionibus limitatis. Ex ista autem comparatione infiniti ad alia generaliter potest argui breviter sic. In entibus secundum ordinem essentialem ascendendo semper iur ad unitatem, & per consequens necesse est illum ordinem statum habere in alto quo uno: unitatem autem intensive est omnino summam, & hoc secundum ordinem essentialem: ergo est omnino unum. Tertio probatur maior specialiter ex ordine infiniti ad intellectum, & voluntatem, & hoc sic. Ens infinitum est obiectum primum intellectus infiniti, & obiectum eius etiam beatificum; sed non possunt, esse eiusdem intellectus

infinite plura objecta prima, & beatifica. Consimiliter etiam potest argui de objecto primo & beatifico voluntatis. Prima propositio potest intelligi de primitate triplici, & de qualibet est vera, & secundum hanc primam propositio continet tria membra. Una primitas objecti dicitur esse primas adaequationis, quando, scilicet potentia non excedit illud objectum, quomodo coloratum, vel luminosum dicitur esse primum objectum visus; alio modo primum potest dici virtute cuius omne aliud intelligitur, vel cognoscitur a tali intellectu, quomodo lux est primum objectum visus. Tertio modo primum potest dici perfectionis, quod in se continet tanquam in summo perfectionem omnium objectorum, & virtutem perficiendi potentiam: objectum autem beatificum est illud, in quo summe perficitur, & gaudetur, & litatur intellectus. Ex his tribus potest accipi tres maiores: & gaudetur, & litatur intellectus. Ex his tribus potest accipi tres maiores: nam idem intellectus non habet distincta adaequata objecta; quia non potest in aliud objectum distinctum contra suum objectum adaequatum, quia tunc idem objectum esset adaequatum, & non adaequatum, & tunc potentia excederet illud in operando circa aliud ex aequo distinctum: & etiam nec potentia potest habere plura objecta prima primitate virtutis, qui est secundum intellectus; quia non potest esse, quod virtute *A* intelligat, quidquid intellexerit, & ita *B*, & ex virtute *B* intelligat quidquid intellexerit, & ita *A*, quia quod *A* sit ratio intelligendi *B*, & e converso, est circulariter, & ista circulariter est impossibilis: nec potest etiam intellectus summe quietari in duobus ex aequo distinctis, quia non habet pro objecto beatifico, & quietativo illud, quo circumscripto, nihil minus quietaretur, & beatificaretur, sed circumscripto uno, adhuc esset in alio summe fatiatur, quietatus & perfectus; ergo in illo non potest esse particeps a pari ratione nec in alio. Patet igitur tres maiores, quia ejusdem intellectus non possunt plura esse objecta ex aequo distincta prima primitate adaequationis: nec prima primitate virtutis: nec prima primitate perfectionis, sicut objectum beatificum est primum. Minor & scilicet quod infinitum formaliter, & intensive est primum objectum intellectus divini quilibet. Iteorum modorum; probatur, & primo de secunda primitate: quia quod est ratio essendi, est ratio cognoscendi: infinitum ergo cum eminenter continet in se quodlibet secundum omnem entitatem: etiam eminenter continet in se omnem cognoscibilitatem: sic autem continens virtualiter aliquid est etiam motum ad ejus cognitionem: sic ergo infinitum intensive quodcumque, habet rationem objecti primi respectu intellectus divini: & hoc primitate virtutis. Ex hoc sequitur, quod ipsum est objectum primum primitate adaequationis, quia sicut ostensum est alibi in materia de intellectu divino, intellectus divinus non habet objectum adaequatum commune per abstractionem ab omnibus objectis, sed commune communicare virtutis ad omnia per se objecta: alias vilefecerit ejus intellectus: quia postquam immutari ab objecto finito; quod ergo est sibi primum virtualiter, est etiam primum adaequatum. Ex hoc etiam patet tertia primitas, scilicet perfectionis, quae est objecti beatifici, quia in perfectissimo objecto, & summe continente omnem perfectio-

nem

nem omnium objectorum, summe quietatur, & perficitur, & satiatur ipsa potentia, & ita beatificatur. Confirmatur ista ratio quantum ad majorem & minorem, quia in plura infinita distincta *A*, & *B* in intellectus divinus poterit intelligere utrumque; alioquin alterum non haberet rationem eius: neutrum autem potest intelligi nisi ita comprehensive, cum sic formaliter infinitum. Unico autem actu comprehensive non possunt intelligi duo distincta habentia propriam infinitatem, quia unicum objectum intensive infinitum adaequatur unice comprehensioni; ergo intellectus divinus duobus actibus comprehensive intelligeret *A*, & *B*: ergo secundum illos habere simul duos actus, quod est impossibile: quia unica comprehensio infinita, & infinita adaequatur uni intellectui infinito; vel non simul, & ita dabitur successiva, vel mutatio, vel suorumque cum utraque sit iniquum intensive.

Secunda Ratio principalis de communicabilitate sic formatore. Omnis perfectio simpliciter est communicabilis, omne infinitum intensive est perfectio simpliciter, ergo, &c. Nulla autem proprietates personalis est communicabilis, quia est formalis ratio incommunicabiliter existens: ergo nulla proprietates personalis est infinita intensive. Minor est manifesta, quia nihil potest esse magis perfectum, quam quod sit infinitum intensive. Probatio majoris prima, quia secundum quod colligitur ex intentione Anselmi. *Mon. 15.* perfectio simpliciter est, qui in quolibet habente ipsam melius est ipsam habere, quam non ipsam habere. Hae autem regula indiget duplici expositione: non enim intelligitur sic, melius est ipsum, quam sua negatio contradictorie opposita, quia sic quodlibet positivum esset perfectio simpliciter, quia quodlibet positivum est simpliciter melius sua negatione contradictorie opposita: sed intelligitur ibi non ipsum pro quocumque sibi incommunicabili etiam positive, ut sic intensio perfectio simpliciter est in quolibet melior quocumque sibi incommunicabili. Secundo intelligitur in quocumque, non pro quacunque natura, sed pro quacunque supposito, non intelligendo, ut est talis natura, vel talis, sed absolute accepto, ut est talis suppositum praesens deo rationem naturae, cuius est suppositum. Hoc patet, quia auro sic considerato, ut habet naturam auri, vel supposito considerato, ut subsistens in natura auri, non est melius non aurum, quam aurum: quia incommunicabile, ut incommunicabile non est alicui melius; destruit enim entitatem ipsius: imo melius est sic aur esse aurum, quam quodcumque incommunicabile naturae auri. Et ergo intellectus propositionis iste, perfectio simpliciter est talis, quae in quocumque supposito absolute considerato secundum rationem suppositi, non determinando naturam, in qua, vel cuius sit suppositum, melius est ipsum, quam non ipsum, hoc est, quam quodcumque incommunicabile ipsi. Ex hoc sequitur propositum, quod nulli perfectio simpliciter sic formaliter incommunicabile, est formaliter incommunicabile quilibet alteri: considerando etiam illud suo ratione suppositi non includendo naturam, cuius est illud. Prebatur, quia quod est repugnat alicui, cum ut sibi repugnat, destruit ipsum, ut sic, non est melius ipsum, quam non tale: quod autem est de se incommunicabile, repugnat cuilibet, etiam sub ratione suppositi:

ergo

ergo non est melius illi etiam ut consideratur sub ratione suppositi, quam non ipsum. Habemus ergo istam maiorem, quod nulla perfectio simpliciter est formaliter incommunicabilis.

Tercio arguitur ex impossibilitate sic: Perfectio simpliciter cuiuscumque compossibili sibi in eodem supposito necessario est eadem realiter, sic intelligendo, quod in abstracto accipiendo *hoc*, & *illud*, verum est dicere, hoc est illud: sed ratio originis non est cuiuslibet compossibili sibi in eodem supposito sic eadem, ergo, &c. Minor est manifesta, quia ista non est vera: *generatio alius est spiratio activa*. Major probatur inductive, & ratione: inductive sic: nihil est in Divinis, quod non sit idem essentie divine; imo etiam, & cuiuslibet essentialis, ita, quod considerando utrumque in abstracto, simpliciter, verum est, *hoc est hoc*. De essentia ergo, & de essentialibus, de quibus communitur apparet, quod quodlibet sit infinitum formaliter, patet maior, quod quodlibet eorum est idem cuiuslibet sibi compossibili in eodem supposito. Probatur etiam eadem maior ratione sic: quia infinitum non solum non est compositum, sed etiam omnino incompossibile cuiuslibet alteri: omne enim compossibile potest esse pars, & per consequens excedi, quia totum est maior sua parte. Infinitum autem nullo modo potest excedi: ergo est omnino simplex, & incompositum, & incompossibile. Si autem aliquid incompossibile sibi in eodem supposito non esset omnino idem sibi: tunc ipsum non esset omnino incompossibile, quia tunc ibi esset aliqua compositio saltem aliquo modo actus, & potentie. Habemus ergo primam partem maioris, scilicet quod infinitum est idem realiter ei, quod est sibi compossibile in eodem supposito. Secunda pars maioris, scilicet quod sic sit idem, quod sit vera predicatio in abstracto, ut patet dicendo, *hoc est hoc*: probatur, quia cum predicatio affirmativa sit vera ratione identitatis; omnis illa erit vera abstracta de abstracto, ubi per abstractionem non tollitur ratio identitatis; ubi autem per abstractionem tollitur ratio identitatis, non est vera. Exemplum hae est vera, *albedo est color*, quia licet extrema sine abstracta, non tamen fit abstractio nisi a subiecto alterius naturae, & illud subiectum non fuit praecisa ratio identitatis eorum extremorum: manet ergo ratio identitatis naturae ad naturam illo subiecto exclusio: albedo autem, & mixta non habent identitatem nisi per accidentem ratione subiecti, licet ergo hae sit vera: *albus est musicum*, pro tanto, quod idem subiectum denominatur ab utroque accidente: tamen abstractio facta ab illo subiecto, quod fit ratio identitatis eorum, hae est falsa; *albedo est mixta*. Patet ergo, quod predicatio in abstracto vera est, quando extremorum est talis identitas, quod per abstractionem non tollitur ratio identitatis eorum. Modo quando unum extremorum est infinitum, per abstractionem a supposito, non tollitur ratio identitatis ad ipsum, & hoc cuiuscumque compossibilis sibi in eodem supposito: & ideo propter infinitatem, ut jam argutum est, non potest esse compossibilis in eodem supposito, nisi vera, & perfecta identitate reali; ergo abstractione facta a supposito, quando manet ratio extremi infiniti formaliter semper in quocumque abstractione, manet ratio identitatis extremi ad extremum, & per consequens vera predicatio in abstracto,

hoc, hoc est hoc. Ex imitatione patet generaliter, quod quaedam predicationes in Divinis sunt verae non solum in concreto: sed etiam in abstracto, quae non sunt oppositae de opposito: quaedam vero in concreto, licet non in abstracto, quia non loquimur de illis, quae neutro modo sunt verae, ubi scilicet extrema sunt opposita: quia nec Pater est Filius: nec paternitas est filio. Ubi autem extrema non sunt opposita, sed compossibilia in eodem supposito, ibi semper ad minus est predicatio vera in concreto: sicut Pater est spirans, Pater est ingenuus, non autem in abstracto: sic, paternitas est spiratio: & tamen hae est vera: deitas est paternitas, deitas est spiratio. Hoc non est nisi quia divinitas est formaliter infinita: non autem paternitas, nec spiratio, & ideo abstracto a supposito deitate, cum semper maneat in ipsa ratio infinita, semper manet ratio identitatis simpliciter ad paternitatem, & ad spirationem, & ideo manet ratio veritatis affirmativae predicationis in abstracto: sed paternitatem, quae non est formaliter infinita abstracto a supposito non manet ratio identitatis eius ad spirationem activam, quae etiam non est infinita: quia neutrum extremum secundum propriam rationem sui habet infinitatem; & ideo licet, hae sit vera, pater spirat, quia eisdem supposito convenit utrumque: tamen abstractione ab illo supposito facta, quia neutrum eorum est infinitum: non est vera predicatio in abstracto: paternitas est spiratio. Per oppositum compossibilis ratio est, quandocumque aliquod essentialis praedicatur de aliquo essentiali, vel personale de essentiali, vel essentiali de personali, utpote hae est vera: *sapientia est paternitas, sapientia est spiratio*, & e contrario: quia abstracto a supposito adhuc manet alterum extremum infinitum, scilicet sapientia; & ideo remanet adhuc ratio identitatis extremi ad extremum facta tali abstractione: & per consequens ratio veritatis in predicatione affirmativa. Patet ergo generaliter ista maior, quod nunquam est neganda predicatio in Divinis per identitatem abstractam de abstracto, nisi quia neutrum extremum est formaliter infinitum: sic hae est neganda, *paternitas est spiratio*.

Circa rationem maiorem istam, quae predicatio aliqua in abstracto in Divinis negatur: dupliciter ab aliquibus dicitur, quod licet paternitas, & spiratio inter idem realiter, tamen differunt ratione: & hoc sufficit ad impediendum talem predicationem. Quando autem probatur, quod talis differentia non sufficit, quoniam ista est vera: *sapientia est bonitas*. Respondetur, quod sicut attributum potentiae non est attributum sapientiae, sic nec in proposito. Sed hoc non videtur probabile, quia attributum ut attributum dicitur intentionem secundam, vel relationem aliquam rationis circa illud, quod dicitur: unde etiam numeratur, & verum est dicere, quod bonitas, & sapientia sunt duo attributa, ergo secundum illud, secundum quod est numeratio, non est verum dicere, *hoc est hoc*: quia illud est rationis: sed non propter hoc negatur ista, *sapientia est bonitas*, ubi non includitur illud rationis, quod numeratur in eis; ergo a simili, non includendo nisi illud, quod rei est, si omnino idem esset in re paternitas, & spiratio: esset hae vera: *paternitas est spiratio*, licet non ista: *notio vel proprietates paternitatis est notio vel proprietates spirationis*. Quaecumque enim sunt eadem tunc simpliciter in

Deo ipsa significat etiam in abstracto, & in nominibus primis impositionibus, sive significatibus rem primae intentionis, praedicantur de se in eodem in abstracto, licet non in nominibus secundae impositionis, sive accipitur secundum aliqua nomina secundae intentionis sicut patet in creaturis. Unde licet illa sit vera: *Sortes est homo*, non tamen ratio Sortis quae est singularitas, est ratio hominis, quae est universalitas. Aliter dicitur aliter, & rationalibus, ut videtur, & ad propositionem: quod proprietas in eadem persona differentur ex natura rei praeter considerationem intellectus: quia ad hoc sufficit disparitas: licet non sint oppositae: & propter hoc praedicatio naturae de alia in abstracto non est vera. Et hoc ideo, quia illa distinctio ex natura rei est propter non insulsiem lapsum, & illius, quia si hoc, vel illud esset infinitum, non esset talis distinctio; nec Inpeditur talis praedicatio. Circa tertium articulum, contra praescripta arguitur quadrupliciter, primo sic. Quod non est comprehensibile nisi ab intellectu infinito, est formaliter infinitum: generatio illa ut generatio, est formaliter incomprehensibilis nisi ab intellectu infinito: ergo, &c. Minor probatur per illud Isa. 53. *Generacionem eius quia enarrabit?* quod exponens Hieron. Hieron. 1. super Matth. de generatione aeterna filii; & quod, inquit, *impossibile propheta dixit effatu*, &c. Sed quod est impossibile effatu est incomprehensibile ab intellectu finito. Confirmatur etiam per illud Ambrosii p. de Tri. cap. 5. *Quero a te quomodo parat, inquit, filium esse genitum, & sequitur, nisi impossibile est generacionis scire secretum: mens deficit, vox silet, non mea tantum sed Angelorum: supra Iherubim, & Seraphim, & supra omnem sensum est.* Et probat ibi quia scriptum est, *Pater Christi, quae exsuperat omnem sensum*, ad Phil. 4. Et hoc arguit Ambrosius, *ex quo pater Christi est supra omnem sensum, quomodo non supra omnem sensum est tanta generatio?* Praeterea secundo arguitur sic. Omnis actio adaequata principio, & termino infinito, est formaliter infinita: generatio in Divinis est actio adaequata principio formaliter infinito, & termino infinito, quia, principium est essentia, vel memoria infinita: & primus terminus est Filius, qui est infinitus: terminus etiam formalis est essentia communicata, sive notitia declarativa, quorum utrumque est infinitum: & patet quod illa actio est utriusque adaequata: quia non potest esse nisi unica huius principii ad hunc terminum; ergo, &c. Praeterea tertio. Ratio subsistendi est ratio perfectissime essendi: relatio originis primae personae est ratio subsistendi: ergo est ratio perfectissime essendi: & per consequens infinita, quia esse in Divinis est formaliter infinitum.

Praeterea: Intellectus divinus est formaliter infinitus: alioquin non comprehenderet infinitam essentiam divinam, de qua tractum est *qu. 1. art. 1.* quod intellectus ut intellectus, eam comprehendit: non est autem infinitus, nisi quia est idem essentia divina, quae est primo infinita, sed paternitas est eadem illi ergo paternitas propter eandem rationem est formaliter infinita.

Ad primum istorum, quando aliquis intellectus est aliquid primum obiectum primae virtutis, per illud quodlibet aliud obiectum intelligitur secundum ordinem, quod unum quod obiectum habet ad illud primum

illa

illa patet ex ratione illa, quae infra est in ipsa q. art. 2. de intellectu & voluntate. Exemplum, quando aliquis intellectus est aliquid primum obiectum primae virtutis, immediatus intelligitur virtuti eius illud, quod est per se idem illi, quam illud, quod est per accidens idem illi. Nunc autem intellectus divinus est omnino idem obiectum primae primae virtutis, & adquisitionis, licet tractum est, essentia, scilicet sub ratione essentiae: nullum ergo personale est illi intellectus hoc modo obiectum primum: propinquius tamen est primo obiecto quam aliquid creatum, pro quantum quod est idem obiecto primo, & ideo propinquius in entitate, & per consequens in cognoscibilitate. Ad tertiam argumenti major est vera, sic intelligitur, quod si obiectum est incomprehensibile propria incomprehensibilitate, est etiam infinitum propria infinitate: sed sic minor est falsa, scilicet quod generatio illa, ut generatio, est incomprehensibilis, licet illa minor possit habere verum intellectum per accidens, vel secundum aliquid concomitans, vel adhuc (Et magis ad propostum) secundum illud, quod est ratio intelligendi ipsam: ipsa enim ratio est primo intelligi per essentiam tantquam per primum obiectum, tam ad intellectum divino, quam beato; quia essentia ut essentia est primum obiectum tam illius, quam illius. Ita autem ratio intelligendi generationem est incomprehensibilis, & ita generatio possit dici incomprehensibilis principiative, sive causative. Possit etiam dici incomprehensibilis concomitante, sive quantum ad illud, quod includit: quia generatio includit communicationem essentiae, quae fit per ipsam essentiam, vel per naturam personae ad personam. Ita autem communicatio praesuppositively includit infinitatem essentiae, quia ipsa non potest sic communicari pluribus suppositis, nisi esse infinita: & ideo generatio est incomprehensibilis quantum ad praesuppositum scilicet communicationem essentiae, quae requirit esse infinitum. Sed contra illas responsiones arguitur, quia semper relict vis de propria ratione generationis: ut generatio est, per quodcumque principium intelligendi intelligitur, & quidquid praerogit in intelligendo, & communicando, semper ipsa in propria intelligibilitate sua videtur incomprehensibilis per auctoritates adductas: & consuetumque intelligibilitas propria est incomprehensibilis, illud est intelligibile infinitum. Respondendo, possit dici, quod comprehensibile intellectui finito est necessario finitum, & incomprehensibile illi intellectui non est finitum, & sic conceditur minor, quod generatio, ut generatio, est incomprehensibilis intellectui creato, & ita secundum propriam entitatem, & comprehensibilitatem non est finita; sed ex hoc non sequitur, quod sit infinita: de quo tangitur in responsione ad principale argumentum; secundum hoc ergo major huius argumenti est neganda, accipiendo *incomprehensibile* negative pro uno possibili comprehenditur, quia ad hoc, quod esset vera, oporteret illud intelligere, quasi contrarie, scilicet pro habente quantitatem virtutalem excedentem se intra omne comprehensibile, vel omne comprehensibile excedentem, quod non est in proposito. Ad secundum, adaequatio dicitur proprie, aequalitatem duorum in eadem quantitate: & sic pos. est adaequatio

in

in proposito: alio modo adequatio dicitur non secundum quantitatem, sed secundum proportionem: & sic dicitur aliquid adequatum alteri: quod est summe proportionatum sibi, si ibi sit adequatio: utpote effectus adequatus cause, qui est proportionatus in ratione effectus, licet ille non sit simpliciter sibi adequatus aequalitate quantitatis: hoc modo illuminatio diceretur adequata soli, quia maior esse non posset, licet lumen nunquam sit aequalle etiam secundum perfectionem quantitatis ipsi soli: quia est effectus aequivoqus. Ad formam: tunc maior est vera de adaequatione primo modo, si illa esset; sed sic minor est falsa, & praecise vera de adaequatione secundo modo; nec adhuc de adaequatione illo modo, quae scilicet est secundum intentionem: sed secundum extensionem: quia scilicet unum principium generandi non potest extendi ad aliam generationem, quam ad illam. Non est ergo hic adaequatio quantitativa: nec est proprie adaequatio secundum proportionem quantum ad intentionem: sed tantum, quantum ad extensionem: & ita nullo modo includit infinitatem, quanta est in illo, cui adaequatur. Ad tertium sicut tactum est in precedentibus questionibus artic. 2. in fine: & subsistere est equivocum. Uno modo accipitur pro per se esse, & sic loquitur Augustinus 7. de Trinit. c. 4. *omnis res ad se subsistit: quanto magis Deus*. Alio modo pro incommunicabiliter per se esse, siquidem incommunicabile intelligitur non quasi subsistens: sed quasi inherens subsistenti: & quasi modum inherens habens: Primo modo concepto, quod *subsistere formaliter dicit perfectissimum esse*, & non dicit nisi essentiam secundum Augustinum; secundo modo *subsistere praesupponit per se esse*: sed non formaliter includit, sed tantum addit incommunicabilitatem supra per se esse primo modo acceptum, & illud sic est ratio subsistens, quod est ratio incommunicabiliter per se essendi, & talis est relatio: ratio autem essendi incommunicabiliter, non est ratio perfectissime essendi. Ad ultimum, concedo, quod intellectus est formaliter infinitus propria infinitate, quae est modus intrinsecus suae propriae entitatis, scilicet intellectuualitatis, ut intellectuualitatis: & tamen paternitas non est infinita: cum hoc tamen paternitas est eadem realiter essentia aliquo modo, sicut intellectus. Et cum additur, quod infinitas intellectus est proprie identitatem eius ad essentiam. Respondeo primum, omnino in Divinis (ut tactum est in prima questione) est essentia, ut essentia: quae secundum Damascenum est pelagus propter comprehensionem omnium perfectionum divinarum: ista est infinita solum tantum intensive in se; sed etiam virtualiter primo, & per se continens omnia intrinseca, quod omnis autem aliquid continet per identitatem alia, sed non primo omnia, quia nec a se, sed virtute essentiae: quia etiam habet suam infinitatem. Videtur ergo, quod essentia habet infinitatem & formaliter, & propriam, & primam, quia a se; quia respectu omnium dicitur pelagus: quia omnem perfectissimam continet entitatem intrinsecam, ut possibile est eam contineri in uno formaliter. Ab hac autem prima, sicut licet loqui, emanant omnia ordinata: primo quidem intrinseca essentialia, quae non dicuntur respectu ad extra: secundo notionalia; tertio, & ulti-

mo creata, sive extrinseca, & quodlibet emanans recipit illud perfectionis ab ea, cuius est capax, si ibi non repugnat, & illius recepti causa quasi effectiva, & primaria est infinitas essentiae: causa autem, sive ratio formalis est ipsa entitas propria cuiuslibet emanantis. Essentiale ergo recipit ab ea infinitatem formalem, quia talis essentia sufficit in ratione principii; & fundamentum ad dandum talem quantitatem, & talis quantitas virtualiter ipsi non repugnat: sicut nec incommunicabiliter. Ipsi autem relationi personali competit per essentiam esse ad alterum, nec competit sibi infinitas intensive propria; quia ipsa non est capax talis quantitatis, sicut nec incommunicabiliter. Etiam in genere principii formalis est status, hoc enim accipit ininitatem, illud non; quia hoc est hoc, & illud est illud, sicut hoc accipit incommunicabilitatem, illud incommunicabilitatem, quia hoc est hoc, & illud est illud: repugnancia enim formalis, & non repugnancia. Tandem ab essentia creaturae recipiunt entitatem finitam; quia talis sola eis competit. Ad formam igitur argumenti dico, quod sola identitas essentiae non est sola ratio habendi infinitatem formaliter, sed est ratio sufficiens omni ei, cui formaliter non repugnat infinitas; formaliter autem repugnat relationi personali, ut probatum est, & nulli essentiali. Et si quaeras, quare compositibilis est infinitas huic, & non huic? Potest quare in oppositum, quare huic repugnat incommunicabiliter, & huic non? quod omnes concedunt, & est eadem responsio: quia in ratione principii formalis, quia, scilicet formaliter hoc est hoc, & illud est illud formaliter. Quia autem in ratione principii fundamentalis ipsa essentia est unum principium illuminatum, a quo multa sunt ordinata nata procedere, & quodlibet in primo instanti; in quo quasi emanat, vel procedit in esse, suam habet entitatem: hoc talem, & illud talem; & huic sua entitas est ratio repugnantis alicuius, cuius tamen illi non est ratio repugnantis entitas sua.

Ad Argumentum principale sicut declaratum est in primo articulo, infinitas in entitate dicit totalitatem in entitate, & per oppositum suo modo finitas dicit partialitatem entitatis. Omne enim finitum ut tale, minus est infinito ut tali: quia secundum Euclidem 7. conclusionem 4. *omnis numerus minor maioris numeri pars est, vel partes*. Hoc non intelligendum est: quod ille binarius sit pars illius ternarii, quia nihil est sic in Divinis; sed binarius se habet ad illum ternarium, sicut pars, vel partes ad totum, quia simili modo exceditur ab illo ternario, sicut exceditur alius binarius ab alio ternario cuius est pars. Ita dico hic: nihil creatum est pars Dei, cum Deus sit simplicissimus, sed omne finitum, cum sit minus illa entitate infinita conformiter potest dici pars, licet non sit secundum aliquam proportionem determinatam, quia exceditur in infinitum, & hoc modo omne aliud ens ab ente infinito dicitur ens per participationem, quia capit partem illius entitatis, quae est ibi totaliter, & perfecte. Hoc ergo vult habere; quod omne finitum, cum sit minus infinito, est pars: cui ergo repugnat esse pars, vel excedit realiter ab aliquo, ei repugnat esse finitum: nunc autem particu-

rati huic repugnat esse pars divinitatis illo modo, vel excedi a divinitate, quia propter infinitatem divinitatis patet, cum sit composibilis sibi in eodem supposito esse simpliciter idem sibi: Et per consequens realiter excedi non potest, nec esse pars, nec rationem partis habere potest: non ergo est finita, nec infinita, sicut prius probatum est; quia sicut finitum habet rationem partis modo praedicto, ita infinitum habet rationem totius hoc modo, scilicet ex plenitudine quantitatis virtualis suae mensuratum o aene aliud ut major per accessum ad ipsum, & minus per recessum, sed nec paternitas habet rationem totalitatis, quia mensura secundum gradum quemdam perfectioris sit ad aliquod primum in ordine mensuratum, quod est essentia absoluta. Dico ergo breviter, quod paternitas nec formaliter est finita, nec formaliter infinita: Et cum arguitur ex divisione immediata entis in sita, etiam antequam descendat in decem Genera: concedo bene, quod sita non dividunt ens, ut iam contrarium est ad aliquod Genus, imo quolibet Genus, & ens ut immediate indifferens ad decem Genera, est praecise ens finitum: finitum tamen, & infinitum non dividunt ens, nisi ens quantum, quia sicut secundum Philosophum primo Physicorum, finitum, & infinitum quantitates congruunt, quod est verum de finito, & infinito, & quantitate proprie acceptis: ita etiam extensive loquendo, finitum, & infinitum, ut sunt passiones entis, conveniunt praecise tantum in se habenti quantitatem aliquam perfectionalem: talis autem quantitas non convenit entitati, nisi quae potest esse partialis, vel totalis inter essentias: quantitatem enim comparatam ad aliam statim oportet excedere, vel excedi, & esse partiale, vel totale, sicut hic loquimur de partiali, & totali paternitas autem ut paternitas non potest esse inter entitates totales, nec partialis. Possit etiam dici, quod quantitas virtualis non convenit nisi entitati quidditative, ut, scilicet distinguatur ab entitate hypostatica: & per consequens nec finita, nec infinita. Ita autem entitas si licet sit in se quodammodo quidditative: tamen ut est talis, est tantum hypostatica. Tertio modo dici potest, quod quantitas virtualis non convenit nisi entitati absolute. Sed isto duae responsiones ultimae concedunt aliqua dubia de entitate hypostatica, & entitate relativa, quod scilicet non habeant quantitatem virtualem. Viso de relatione originis in Divinis, sequitur questio de relationibus communibus. & est unica.

QUESTIO VI.

Utrum aequalitas in divinis sit relatio realis.

Arguitur quod sic: illa relatio est realis, quae habet fundamentum reale, & extrema realiter distincta; ita est huiusmodi; ergo, Secundo probatio minoris, ibi est magnitudo realis, scilicet essentiae; & persona realiter sunt distinctae, quae dicuntur adinvicem aequales. Contra. Omnis relatio realis fundatur super actionem, & passionem, vel supra quantitatem 5. *Metaph.* in Deo nulla relatio realis fundatur super quantitatem, quia secundum August. 5. de Trin. cap. 1. *Deus est magnus sine quantitate*. ergo nulla est ibi relatio realis, nisi fundata super actio-

actm

nem, & passionem: talis autem ibi est sola relatio originis: aequalitas autem non est relatio originis, quia eisdem rationis in utroque extremo. Item, eadem est magnitudo in tribus personis, licet eadem essentia: ergo extrema non sunt realiter distincta, nec per consequens relatio realis.

Hic sunt tria videnda: primo, si aequalitatis in Divinis sit aliquod fundamentum reale. Secundo, si sit realis distinctio extremorum. Tertio, si illa aequalitas est natura rei inter differentia secundum fundamentum. Primus articulus habet tria. Primo videndum de fundamento aequalitatis in communi. Secundo, quid possit assignari fundamentum aequalitatis in Divinis, & sint plura fundamenta, quae, & quot. Et tertio de quocunque eorum, si sit ibi reale.

Primum videtur accipi a Philosopho, quod fundamentum aequalitatis sit quantitas: sit enim in Pradicamentis, quod proprium est quantitati secundum eam aequale, vel inaequale dici. Illud secundum notat fundamentum illius relationis, sicut ipse loquitur, e. de Qualitate, quod proprium sibi est, quod aliquid secundum eam dicatur simile, vel dissimile. Illud dictum de fundamento aequalitatis, vel similitudinis videtur magis explicite 5. *Metaph.* e. de ad aliquid, aequale, simile, idem, secundum unam dicuntur omnia, aequalia, quorum quantitas est una: similia, quorum qualitas est una: eadem, quorum substantia est una: hic ipse videtur innuere, quod non sola quantitas est fundamentum aequalitatis, sed requiritur motus quantitatis, & tunc est questio generalior questione proposita, duplex. Una, an unitas sit formale in fundamento aequalitatis: & si daretur, quod sic: an immediatior, quam ipsa quantitas, cuius est unitas, vel e converso. Secunda questio, an unitas sit per se pertinet ad fundamentum aequalitatis, & importet per se aliquid positivum, vel solum privationem, vel negationem. Quod si diceretur solum negationem importare, & cum hoc esset per se de fundamento aequalitatis, live tanquam ratio proxima, sive remota, sequitur, quod generaliter aequalitas non esset relatio realis. Illam conclusionem generalem, & istas duas praesertim, ex quibus sequitur, non oportet hic discutere: quia transcendunt questionem propositam: Concedentes enim aequalitatem esse alibi relationem realem, adhuc negant specialiter de aequalitate divina; essigitur, quod aequalitas generaliter sit relatio realis, vel positiva necessario, live non adhuc inquiretur, si quantum est ex parte eorum, quae requiruntur ad relationem realem, possint etiam aequae salvari in aequalitate divina, sicut in aequalitate creata.

De secundo in isto articulo, scilicet de aequalitate in Divinis in specialibus, quid sit ejus fundamentum. Illud videtur Augustinus assignare primo de fide ad Petrum, ubi loquens de tribus personis divinis dicit; Nulla, inquit, alteram praecedit aeternitate, aut excedit magnitudinem, aut superat potestate: quia nec Pater anterior, aut major est, & potest adit, aut etiam posterior. Illud dictum Augustini probatur ex dictis Philosophi: quia si aequalitas est secundum quantitatem, cum quantitas primo dividatur in continuum, & discretam, in Divinis

non potest esse æqualitas secundum quantitatem discretam, quia nulla est ibi nisi Trinitas, que non est numerus, vel si est pluralitas, minor pars est quodammodo maioris: & ita inæqualis sibi. Quantitas autem continua dividitur in permanentem, & successivam; in Deo non est quantitas successiva, est tamen aliqua, que est sibi correspondens, que est quantitas durationalis, & illa proprie dicitur æternitas permanentis in creaturis dicitur communiter magnitudo molis, & omnis ibi correspondens in Divinis, dicitur magnitudo virtutis: sequitur ergo ex dicto Philosophi dictum Augustini: quod ad hoc, quod æqualitas sit in Divinis, aut est secundum magnitudinem, aut secundum æternitatem. Secundo, dictum Augustini exponitur: quia tunc ex dictis videtur superfluere tertium, quod addit secundum proprietatem. Sed est responsio, quod æqualitas aliquorum attenditur proprie secundum aliquid eis intrinsecum, & ad se: ex consequenti tamen æqualitas attendi potest in comparatione ad extrinsecam. Unde ex consequenti, & ex hoc quod aliqua forma aliquam habent in æquali gradu: sequitur, quod secundum eam possunt æqualiter agere, in comparatione ad extrinsecam: æqualitas ergo potest fieri proprie non est alia ab æqualitate magnitudinis: quæ, habent æqualem magnitudinem caloris, habent potentiam æqualem calefaciendi: sic ergo sunt tria, connumerando æqualitatem, quæ est in comparatione ad extrinsecam, cum æqualitate, quæ est secundum intrinsecam: proprie autem & ex æquo, & sunt tantummodo duo, quæ sunt ad se, & ad intra, secundum quæ attenditur æqualitas, scilicet secundum magnitudinem, & æternitatem. Et sicut propter ista, Augustinus in replicando, tantummodo ista duo replicat, non potentiam cum aliis, non est *Pater Filio anterior, aut maior*, non dicit *aut posterior*. Est etiam aliud dubium circa illud dictum Augustini easse non secundum plura attenditur æqualitas: sunt enim Pater, & Filius æquales secundum sapientiam, secundum bonitatem, secundum iustitiam, & cætera talia. Respondeo, non sunt æquales secundum sapientiam, nisi ut habentes unam magnitudinem: & ideo in sequenda quæcumque perfectione essentiali sunt æquales, semper proxima ratio æqualitatis est magnitudo illius perfectionis: & ideo per solam magnitudinem intelligit ipse quantum: sic perfectione essentiali quantum scilicet ad illud, quod est fundamentum æqualitatis: quia nulla fundat nisi sub ratione magnitudinis.

De tertio in isto articulo patet, quod ad illud videndum, oportet tria videre. Primo, an magnitudo sit ibi ex natura rei. Secundo an æternitas. Tertio an potestas. De primo oportet tria videre. Primo, qualiter magnitudo poni possit in Divinis. Secundo, quia magnitudo est aliquid magnitudo, ideo ad hoc, quod habeamus magnitudinem ex natura rei, oportet primo habere aliquid ex natura rei, cuius sit magnitudo. Et tertio, an illa magnitudo ejus sit ibi ex natura rei: ut si primum istorum, quod scilicet est de magnitudine, requirit tria ad habendum complete propitium.

De primo Philosophus 5. *Metaphys.* eade quantitate dicit. Sunt autem magnam, & parvam, & magis, & minus, & secundum se & ad invicem dista quantæ secundum se transferantur etiam & ad alia, hæc nomina: vult dicere, quod magnam & parvam live accipitur absolute, & secundum se, sive respective, secundum se convenienter quantitas proprie dicitur, translative autem alia. Et hoc apparet facti per rationem, quia non negare Philosophus æqualitatem esse individuum ejusdem speciei in quolibet genere, & inequalitatem specierum: & per consequens, cum secundum ipsum, æquale, & inæquale non dicantur nisi secundum quantitatem, quantitas aliquo modo convenit omni enti cuiuscumque generis: & per consequens licet magnam, & parvam secundum eam sint passiones proprie quantitatis, tamen translative accepta sunt transcenduntia, & passiones totius entis. Aug. autem 6. de *Trin.* c. 3. istam magnitudinem, quam Philosophus dicit translative dicitam, dicit esse magnitudinem, non molis, sed bonitatis, & perfectionis: in his, inquit, quæ non mole magna sunt, idem est maius esse, quod melius esse. Patet ergo quod magnam primo modo, secundum Aristotelem proprie dicitur: & secundum Augustinum magnam mole non est in Deo, nec in aliquo spirituali, sed magnam translative secundum Philosophum, & magnam bonitate, & virtute, vel perfectione secundum Augustinum potest poni ibi, quia illud est transcendens conveniens, suo modo, omni enti.

Quantum ad secundum ne de dubili asseratur certum, certum est quod est ibi essentia ex natura rei quod etiam declaratum est in primo articulo.

Si statim ex hoc inserat tertium, scilicet quod ipsa essentia, ut essentia, habet ex natura rei propriam magnitudinem: & hoc probatur auctoritate, & ratione duplici. Auctoritas est Damasceni c. 2. ubi vult, quod essentia est pelagus quoddam substantiæ infinitæ, & interminatæ: essentia, ut sæpe dictum est, dicitur ab eo pelagus quoddam quasi prioritatem, & primam compræhensionem habens omnium: & ut sic, secundum ipsum, est infinita & interminata: sic ergo est infinita essentia, ut essentia. Ex his sic arguitur, essentia est infinita ex natura rei, ut accipitur ex auctoritate Damasceni, quia ut est pelagus, est infinita: & ut est omnino prima, ex natura rei dicitur pelagus: infinitas autem essentia dicitur magnitudo ejus propria: ergo habet propriam magnitudinem ex natura rei. Minor quantum ad aliquid factis patet: quia sicut quantitativa infinitas proprie dicit magnitudinem, imo extensivè illimitationem quæ sitis propriam, ita infinitas intensivè, & in perfectione dicit summam perfectionem, vel magnitudinem perfectionis.

Per rationem arguitur sic. Infinitas intensivè consistit essentia ex natura rei: illa est propria magnitudo essentia: ergo, &c. Major probatur, quia, sicut declaratum est in questione precedente, infinitas intensivè non dicit proprietatem, vel passionem ejus, cuius est: sed modum interfiniscenti ejus: circumscripta etiam quæcumque proprietate nulli ergo potest convenire, nisi est ex natura rei intrinsece convenit. Probatur minor: quia entitati quidditatis absolute, quæ nata est habere rationem mensuræ, vel mensurabilis, vel convenit sicutum, vel infinitum: cui ergo repugnat

finitum, ei convenit infinitum, talis est essentia divina. Possit ergo argui ad probandum maiorem, per hoc, quod relatio rationis non potest competere infinitis intensiva: quia tunc relatio rationis esset per se simpliciter; ergo nec infinitas potest aliquid competere ex relatione rationis, sed tantum ex natura rei. Secundo arguitur sic per rationem modus obiecti beatifici, ut obiectum beatificum est, in se, & ex natura rei: Infinitas intensiva est talis modus in essentia divina: ergo est ibi ex natura rei, & per consequens magnitudo. Major probatur, ac perfectione actus beatifici, qui ut melius capitur, distinguitur de duplici actu intellectus, & hoc loquendo de simplici apprehensione, sive intellectio obiecti simplicis, & unius indifferenter potest esse respectu obiecti existentis, & non existentis, & indifferenter etiam respectu obiecti, non realiter presentis, sicut & realiter presentis: istum actum itaque sequenter experitur in nobis: quia universalis, sive quidditates rerum intelligitur usque, sive habeant ex natura rei esse extra in aliquo supposito, sive non; & ita de presentia & absentia. Et etiam hoc probatur a posterio, quia scientia conclusio, vel intellectus, incipit aequo in intellectu manet, re existente, & non existente, praesens, vel absente: & aequo potest haberi actus scientiae cum conclusionem, & intelligendi principium: ergo aequo potest haberi intellectio extremi illius, a quo dependet illud intelligere complexum conclusionis, vel principii: iste actus intelligendi, qui scientificus est potest, quia praevis, & requisitus ad scire conclusionem, & ad intelligere principii, potest fieri proprie dici abstractivus, quia abstractivae obiectum ab existentia, & non existentia: praesentia, & absentia. Alius autem actus intelligendi est: quem tamen non ita certitudinaliter experitur in nobis: possibilis tamen est talis, qui scilicet praecise fit obiecti presentis, ut praesentis, & existentis, vel existentis. Hoc probatur, quia, omnis perfectio cognitionis absolute, quae potest competere potentiae cognitivae sensitivae, potest eminenter competere potentiae cognitive in intellectu: tunc autem perfectio est in actu cognoscendi, ut cognitio est, perfecte attingere primam cognitionem non autem perfecte attingitur: quando non in se attingitur, sed tantummodo in aliqua diminuta, vel derivata similitudine ab ipso: sensitiva autem habet hanc perfectionem in cognitione sua: quia potest obiectum attingere in se, ut existens, & ut praesens est in existentia reali: & non tantum diminute attingendo ipsum in quadam perfectione diminuta: ergo ista perfectio competit intellectiva in cognoscendo: sed non potest sibi competere, nisi cognosceret existens, & ut in existentia propria praesens est; vel in aliquo obiecto intelligibili eminenter ipsum continente, de quo non curamus ad praesens: talem autem actum cognitionis de existente, ut existens, & praesens est, habet Angelus de se, non tantum enim intellectus Michael se, eo modo, quo intelligeret Gabrielem, si Gabriel annulari, sub intellectio, scilicet abstractiva: sed intelligit se, ut existentem, & ut existentem eundem sibi: sic etiam intelligit suam intellectioem, si resideret super eam, non solum considerando intellectioem sicut quoddam obiectum abstractivum ab existentia, & non existentia, quia sic intelligit intellectioem alterius Angeli, si nulla in-

tellectio eius esset, sed intelligit se intelligere, hoc est, intellectionem sibi in existentem: ergo ista intellectio possibilis Angelo est, quod simpliciter simpliciter intellectiva nostrae; quia promittitur nobis, post certum in juales Angelis; ista, inquam, intellectio potest proprie dici intuitiva: quia ipsa est intuitio rei, ut existentis, & praesentis. Ex ista distinctione ad propositum: actus beatificus intellectus non potest esse cogitatio abstractiva, sed necessario intuitiva: quia abstractiva est a quo existens, & non existens, & sic beatus potest esse in obiecto non existente, quod est impossibile: sed in simplicitate: beatus autem, licet obiectum non attingatur in se, sed in simplicitate: beatus autem, nunquam habetur, nisi ipsius obiectum beatificum in mediate in se attingatur: & hoc est, quod aliqui vocant, & bene, ipsam intellectioem intuitivam visionem faciem, & accipitur ab Apollonio, 1. ad Cor. 13. *Videmus nunc per speculum, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Ex his patet major: quia si actus beatificus est necessario intuitivus ipsius obiecti: ergo est ejus, ut existens, & in existentia propria praesentis: ergo omnis conditio, quae est obiecti per se beatifici, est ejus per se, ut in existentia reali, imo, ut in ipsa reali existentia praesentis: ex quo habentis majorem probatio minoris, quod, scilicet infinitas sit per se conditio obiecti beatifici, nullus intellexit: nec etiam voluntas in aliquo obiecto perfecte quietatur, nisi sit in eorum plenitudo primi obiecti, quanta scilicet composibilis est primo obiecto: talis plenitudo primi obiecti intellectus, vel voluntatis non potest esse nisi infinitas: ergo nulla potentia beatificae, nisi intellectus, quietatur in aliquo, nisi sit ignotum, & per consequens infinitas est per se conditio obiecti quiescentis, & ita beatifici. Major probatur. Primo, quia tunc potentia naturaliter inclinatur ad primum obiectum suum, ubi non est plenitudo obiecti primi, sed defectus plenitudinis, ubi non est quietudo, imo potentia ulterius inclinatur, ubi ulterius est ratio primi obiecti. Proximo minoris, cui non repugnat infinitas; illud non habet totam plenitudinem sibi possibilem, nisi sit infinitum. Hoc patet, quia sola infinitas est summa plenitudo ejus, cui est impossibile: tunc autem primo obiecto, tunc intellectus, quam voluntas infinitas non est incompossibilis, quia sive sit ens, sive verum, vel aliquid tale abstractum ab omnibus, sive primus ens, vel primus verum, quod virtualiter continet alia: patet quod infinitas non repugnat: sibi ergo non habet totam plenitudinem, quantum habet infinitatem. Sic ergo quantum ad istam articulum de magnitudine habemus, quod ibi fit aliquid ex natura rei, cuius sit magnitudo, ut essentia: & quod ejus sit magnitudo ex natura rei, & qualis magnitudo quia non proprie secundum Philosophum, sed transumptive, & non molis, secundum Augustinum, sed perfectionis.

Contra ista arguitur sic, de T. in. ca. 10. *Idem*, inquit Augustinus est illi esse, & magnum esse: ergo magnitudo transit in essentiam, & per consequens non manet ibi magnitudo secundum propriam rationem magnitudinis: quia autem fundat equalitatem, nisi sub ratione magnitudinis, non dico molis, sed virtutis. Respondendo, dico quod omni proprietate per impossibile, vel possibile circumscribita ab essentia divina, ipsa habet

proprietatem magnitudinem, scilicet proprietatem infinitatem: habet enim gradum infinitatem, sicut res finita habet proprietatem finitatem: imo magis, non in circumferentiis ab homine omnium proprietatem: adhuc habet proprietatem finitatem in ordine entium. Sic ergo concedo, quod est idem Deo esse, quod magnum esse: & aliquo modo, sicut licet dicere, magis in infinitate, quam Deo ipsum esse, vel sapientem esse: quia non ita dicitur *magnum* proprietatem, vel artificiosum, sicut *ipsum*, vel *sapientem*: transiit ergo in ipsum propter summam identitatem magnitudinis ad essentiam: cum infertur, ergo non manet secundum proprietatem rationem magnitudinis: neganda est consequentia; & in eo tractatur sic transit magnitudo praedictiois, quod non est aliud realiter ab eo, cuius est; & tamen manet secundum proprietatem rationem magnitudinis, ut proprietatem fundamentum aequalitatis, vel inaequalitatis. Est enim una species entium, quantumcumque immaterialis, alteri speciei immateriali aequalis, vel inaequalis secundum perfectionem; ergo manet in ea magnitudo secundum perfectionem ut fundus illam aequalitatem; & tamen transit illa magnitudo in essentiam per identitatem, quia ait Augustinus 6. de Trinitate cap. 8. de illa magnitudine: *Idem est magis esse, quod melius esse*: bonitas enim essentialis, quia una species est melior alia, non est res addita essentialis. Non sunt ergo opposita in Divinis, imo nec in creaturis; transit, & manere, si recte intelligatur; transit propter realem identitatem, & manere propter proprietatem quidem; nec sequitur manet, ergo manet realiter distinctum: sed sicut aliquid manet, quando sua propria quiditas non est deservita, sive per corruptionem, sive resolutionem in separatam potentiam, sive per confusionem. Primo modo transit ignis in aquam. Secundo modo si per compositionem divinum resolveretur ignis in materiam primam; secundum se manentem. Tertio modo si ex eo, & aqua generaretur mixtum neutrum actualitate manente; nullo istorum modorum tenet aliquis in Divinis, & solummodo sic transit, iniet non manere. Non ergo sequitur, propter oppositum manet, hoc est propria, & perfecta & plena actualitate; ergo manet realiter distinctum; quod declarari possit: si esset quaevis de alietate reali. Sed ex hoc sequitur aliud dubium, quia sicut se habet magnitudo ad essentiam, sic se videtur habere aequalitas ad identitatem. Si ergo magnitudo transit in essentiam, aequalitas transit in identitatem, & ita non erunt tres relationes communes in Divinis; scilicet aequalitas, similitudo, & identitatis. Hoc potest concedi, quod aequalitas non aequo distinguitur ab identitate & similitudine, sic ut illa duo distinguuntur inter se; sed quod aequalitas dicitur modum proprium utriusque relationis, ad hoc; scilicet quod eam identitatem, quam similitudo sit perfecta. Si enim per impossibile, Pater haberet divinitatem majorem, & Filius minorem; esset quaedam identitatis ibidem; sed quia fundamentum non haberet eandem magnitudinem, non esset ibi perfecta identitatis, quia non cum aequalitate. Consimiliter duo haberent scientiam majorem, & minorem; sunt aliquo modo similes; sed non perfecte similes, quia non aequales in scientia in qua assimilantur. Magnitudo igitur eadem quaevisque fundamentum, sive identitatis, sive similitudinis, idcirco

canque identitati, & similitudini, quod ipsa sit perfecta; & aequalitas ergo dicitur modum similitudinis: quod ipsa sit perfecta; & modum identitatis, quia quod ipsa sit perfecta sicut magnitudo eadem, dicitur modum fundamentum, scilicet quod ipsum sit perfectum.

Ultimo in isto articulo, visio de magnitudine, videndum est, quae est unitas: quae (ut prius dictum est) videtur requiri, sive per se, sive quocumque modo, in fundamentum aequalitatis. Et est sciendum, quod si unitas magnitudinis alicubi sit realis, & realiter, hic verificatur me esse realis: quia hoc unitas est numeralis; licet secundum aliquid in duobus, in aliis non est unitas numeralis; licet secundum aliquid, forte sit unitas aliqua universalis, sive rationis: de quo non curto modo: tamen certum est, quod nulla unitas verius est realis, quam unitas numeralis, & quod illa sit propria in Deo alicujus communis omnibus personis, dicit Damascenus c. 8. *In omnibus*, inquit *creaturis hypostasisibus, quod diversum esse se considerat: ut communicatio autem, & copulatio, & unum, ratione sive cognitione consideratur: in sancta vero, & incomprehensibili Trinitate et converso est, illi enim commune quidem, & unum se consideratur, unumquodque enim horum se habet ad alterum nihilominus, quam ad seipsum, cognitione vero est quid aliud. Ad propositum est etiam ratio. Quia ex 10. *Metaphys.* unum, & multa immediate dividunt esse: ergo si ex natura rei in Patre, & Filio sit magnitudo essentiae, ut probatum est: illa magnitudo, vel erit una, vel plures; quia non alterius rationis, patet: nec etiam plures ejusdem rationis, quia eadem essentia numerata est magna pluribus magnitudinibus ejusdem speciei, vel rationis: ergo breviter habemus conclusionem primam hujus primi articuli, scilicet quod aequalitatis in Divinis, prout dicitur secundum magnitudinem, est fundamentum reale, & ex natura rei, quantum ad quodlibet, quod requiritur ad fundamentum aequalitatis, & hoc aequo sicut in quolibet fundamento cuiuslibet aequalitatis, sive magis in Divinis.*

Restat nunc videre de aeternitate. Patet quidem, quod ipsa est alicujus, quod est ibi ex natura rei: quia ipsa est existens, ut existentia: existentia autem est ibi ex natura rei, alicuius nihil esset ibi existentis ex natura rei: habemus ergo aliquid ex natura rei, cuius est aeternitas: sed oportet quaerere, an ex natura rei conveniat sibi aeternitas, ut aeternitas; videtur quod sic: quia sicut infinitas intensiva dicitur modum intrinsecum essentiae, ut essentia, ita aeternitas ut aeternitas, dicitur modum intrinsecum existentiae, ut existentia: & tunc cum ibi sit existentia ex natura rei, sicut & esse pati ratione, modus intrinsecus illius, & hoc ex natura rei, sicut modus intrinsecus alterius. Pro hoc est Dionysius de Divina nom. cap. 5. *tertia pars*, *Deus non quodammodo est existens, sed simpliciter, & circumscriptive totum esse accipit in seipso, sed praecipit, propter quod dicitur Rex saeculorum, & sequitur, ipse est esse existentium, & ipsum esse existentium, & existens ante saecula: ipse est enim eorum aeternum, qui est ante saecula*. Consimiliter modo videtur sibi attribui aeternitatem, per quod intelligitur aeternitas, secundum quod ipse est existens simpliciter & incircu-

scipie. Contra istud obijciunt, per illud Boetii s. de Consol. prola 6. ubi vult, quod *eternitas est interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio*, & similis sententia habetur ab Anf. mon. 27. & secundum istam corrigenda est sententia Richardi 2. Trin. 9. *Ceteris, inquit, initio sunt, & omni mutabilitate, dat eternum esse* supplenda, & intelligenda est ista sententia secundum descriptionem prædictam, & in qua ponitur *vita*, que accipitur pro existentia actuali perfecta, quomodo Joan. 5. *sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit*, &c. Hoc ergo ponitur tanquam connotatum, quia quasi subiectum, vel fundamentum æternitatis, & illud certum est esse in Deo ex natura rei, sicut existentia perfectas est alia tria, scilicet *interminabilis*, quod excludit desinendum, & *tota simul* quod excludit successivum, & *perfecta possessio*, quod excludit dependentiam, & participationem illa enim non videtur dicere ultra viâ relationem positivâ, vel negativâ, negativâ quidem negatione terminationis, negatione successivis, & negatione dependentiæ, & relationem positivam potentialem, vel aptitudinalem: quia *interminabilis* videtur dicere, posse per se coexistere cuicumque durationi, vel existentia: *tota simul* sine variatione, & successione posse coexistere cuicumque; *perfecta possessio*, a seipso existere, & non dependere in existendo. Sic ergo hæc est propriissima descriptio, æternitatis, quam invenimus; & hoc est unum tantum ex natura rei, scilicet *vita*; res autem, que complectitur rationem ejus, non sunt ibi ex natura rei, ut videtur, quia per se important vel negationem alicujus imperfectivis extrinsecæ, vel relationem aliquam aptitudinalem, vel potentialem ad aliquid extrinsecum, & nec sic, nec sic est aliquid eorum ibi ex natura rei, & per consequens nec æternitas, ut æternitas, erit ibi ex natura rei. Hæc conclusio si conceditur, potest responderi ad illud, quod arguitur in contrarium: quod, scilicet æternitas fit proprius modus existentia divini, sicut infinitas essentia divini, hæc est neganda; quia si per impossibile, essentia divini rapitur transiret, adhuc haberet tam essentia, quam existentia modum intrinsecum, scilicet infinitatem intensivam, sed non haberet illa existentia æternitatem, per quam intelligitur infinitatem durativam, que ultra infinitatem intensivam, non addit, nisi negationem desinendi, vel relationem rationis potentialem, scilicet coexistendi cuicumque possibili, que relatio non est nisi rationis. Hoc patet hoc modo, quia si Angelus ambularetur eras, non haberet aliam modum intrinsecum in natura rei, quam si maneat in æternum, sicut manebit, & secundum aliquos sine successione, quia illam negat de ævo: non est ergo possibile ultra infinitatem intensivam, essentia, vel existentia, que infinitas dicitur magnitudo, sive sit hujus, sive illius, intelligere ibi aliquam quantitatem que sit ibi ex natura rei, que scilicet sit durationis perpetua; sed quidquid intelligitur superadditum, addit relationem rationis, vel negationis. Verum est igitur, quod existentia habet modum ibi intrinsecum, sicut essentia: sed illud non est nisi infinitas intensiva, æternitas autem, ut æternitas, sive interminabilis duratio, ut interminabilis duratio, non est infinitas. Ad Dionysium, concedo, quod ex natura rei Deus est existentia incircumscripita, hoc est, infinita intensive; ita quod magni-

gnitudo propria existentia est infinitas, & ita esset, si per impossibile Deus statim desineret esse: sed quod addatur ulterius, quod ipse est ævum ævorum, hoc est æternitas, vel æternitas: verum quidem est hoc, quia sua existentia habet repugnantiam ad desinere esse, & fundamentum illius repugnantia est ibi ex natura rei, scilicet existentia: sed formalis ratio repugnantia ad desinere esse, sive sit negativâ desinendi, sive necessitate coexistendi cuicumque coexistibili, hoc ultra illud quod est ex natura rei, addit negationem imperfectivam, vel respectum ad extrinsecum: Dionysius dicit, quod ibi ex natura rei est ævum ævorum, sicut est existentia, sicut secundum Augustinum dicitur, Deum esse magnitudinem, esse sapientem, bonum, &c. hoc frequenter dicit: non tamen propter hoc oportet, quod ibi ex natura rei conveniat hoc, vel illud sine omni negatione, vel relatione rationis.

Quantum ergo ad istum articulum, habetur cujusvis æternitatis, scilicet existentia. De ista æternitate an imit ex natura rei, tunc ut altera via dicitur in dictatum, illa que videtur in quibusdam probabilior. De unitate æternitatis tanquam quantitatis fundamētis aequalitatem, & hoc suo ratione unius, non oportet hic aliter discutere, quam dictam est prius de unitate magnitudinis.

De Tertio scilicet *potestas*: potestas maxime importat relationem ad possibile, & per consequens relationem rationis, quia sicut alibi probatum est, Deus ad nihil aliud a se potest referri, realiter; si ergo potestas, ut potestas, ponatur fundamentum quantum ad illud fundamentum, non est ibi æqualitas ex natura rei; si autem accipitur *potestas* pro illo secundum quod iste respectus dicitur de Deo, quod forte est voluntas, quia illud est absolute, quod est principium omnium possibilem: si voluntas, ut voluntas ponatur ibi ex natura rei, de quo tamen est aliquid in prima questione, sequitur quod illud fundamentum, quod est reale est ibi ex natura rei, sed tamen illud non est fundamentum æqualitatis secundum potestatem, ut absolute accipitur sed ut accipitur suo ratione potestatis ad objecta extrinsecum. Nam secundum voluntatem absolute, Pater & Filius non sunt æquales nisi secundum magnitudinem intrinsecam voluntatis, & illud est primum, secundum quod attenditur æqualitas non autem tertium: secundum ergo voluntatem, ut tertium, sunt æquales, prope voluntas est æquale principium possibilem, ita quod æqualitas potestatis est semper æqualitas principii, ut principii, & per consequens eo modo, quo Augustinus invidit aliquare æqualitatem secundum ista tria semper includitur in fundamento æqualitatis tertie, potestas, sive causalitatis activa, & cum illa non sit nisi respectus rationis, nunquam fundamentum; quod aliquare tertium æqualitatis est ibi ex natura rei. Sed obijciunt, quod relatio non potest unquam in relatione; ergo nec æqualitas in potestate; primum probatur: quia si sic, esset processus in infinitum: tunc per Augustinum 2. de Trin. 1. *Omne quod relative dicitur, est aliquid excepto relativius*; ergo oportet reducere ad aliquid absolute, & oportet relationem fundari in aliquid absolute. Diceretur forte, quod antecessus non est verum, quia 5. Geometria definit Euclides proportionalitatem sic: *Proportionalitas*

bilis est similitudo duarum proportionum: Similitudo ista dicitur relationem formaliter, & est proportionis, & proportionis, ut duorum fundamencorum similitudo, proportio autem manifeste importat relationem. Sed quidquid sit de hoc, ad propositum potest dici; quod relatio rationis potest bene fundari in relatione rationis; sicut ista est vera, loquendo de intentionibus, secundum: *Generis est species*: hanc intendo, *Genus*, concipitur sub intentione universaliori, quam *species* quod est universale; & concipitur sicut differens specie ab hac intentione, *species*, & ab hac, quae est differentia; & non habet sub se per se inferiora, nisi numero differentia. Nam habet intentione *Generis* in colore, & illa in animalium non differt nisi numero solum. Fundatur ergo haec intentio, quae est *generis*, in hac intentione quae est *Genus*, & ratio hujus possibilitatis in relationibus rationis est ista: quia omne illud potest esse fundamentum relationis rationis, quod ipsa ratio potest comparare ad alia: possum autem relationem rationis intelligere, & eam ad aliam comparare: ergo illa secunda relatio fundatur in relatione prima: relatio autem aequalitatis, quae fundatur in potestate, est tantum relatio rationis, sicut illud in fundamento, est tantum relatio rationis.

De secundo articulo principali tria dico. Primo, quod aequalitatis in Divinis extrema sunt realiter distincta. Secundo, quod ipsa etiam requirit distinctionem realem extremorum illorum. Tertio, quod ipsa non qualitercumque requirit, puta concomitantes, sed praexigit illam distinctionem. Primum patet: quia persona dicitur aequalis ista aequalitate, una alteri: non autem dicitur essentia aequalis sibi, vel personae, vel e converso; persona autem a persona distinguitur realiter. Secundum probatur per auctoritatem Hilarii; qui dicit verbo de Trin. *similitudo sibi ipsi non est*: si autem similitudo non requireret distinctionem extremorum, posset aliquid idem esse sibi simile, sicut est identitate, idem enim est sibi ipsi idem, pro eo quod identitas non requirit extremorum distinctionem. Hoc autem probatur auctoritate Augustini. 6. de Trin. cap. 9. ubi vult, quod in Filio est prima aequalitas. Si autem aequalitas non requireret distinctionem extremorum, posset Pater esse aequalis sibi, & per consequens, cum pater sit prior origine Filio, prima aequalitas esset in Patre; nam autem pro tanto dicitur Augustinus esse verum; quia non est sibi aequalis nisi inter personarum distinctas; & ideo non est sibi, nisi genito Filio: In ipso ergo est prima aequalitas, & terminativa, qua scilicet Pater est aequalis sibi; & prima aequalitas quasi denominativa vel relative, qua scilicet non est ad terminum aliquo modo subsistentem. Tertium probatur scilicet quod distinctio praexigit rationi aequalitatis. Hoc probatur ratione fundata in auctoritate accepti Joannis. Patrem suum dicebat Deum aequalem se faciendo Deo, & in unum deum demonstrabat. Christus dicebat, & verissime, Patrem suum Deum esse ergo se faciebat, hoc est, se afferebat aequali Deo: communicatio autem perfecta naturae non potest esse sine communicatione ejus in propria sua magnitudine; & per consequens nec sine aequalitate inter communicantes, & illam cui communicatur: & quod ipsa communicatio, sive generatio, quae impartitur in hoc, quod pa-

rem suam dicebat Deum, praexigitur ipsi aequalitati. Probatur per hoc, quia qualis ordo realis esset inter alios, si illa essent distincta realiter, talis ordo est inter ea, ubi sunt eadem solum distincta ratione. Haec ratio est superius saepe declarata. Nunc autem, si essent magnitudine differet realiter ab ipsa essentia, essentia prior esset realiter magnitudine, & per consequens communicatio essentiae communicatione suae magnitudinis, ergo qualiscumque distinctio sit inter illa in proposito, tali modo communicatio essentiae erit prior communicatione magnitudinis, & per consequens aequalitate: quia non est in altero extremo, nisi secundum magnitudinem communicatur. Secundo arguitur ad idem quia pluralitas ejusdem rationis necessario finita, necessario praexigit pluralitatem alterius rationis, secundum quam ipsa determinetur: Ita tunc declarata in solutione secunda quaestiois; modo autem aequalitatis in personis divinis, pluralitas est ejusdem rationis & necessario finita; ergo ipsa praexigit pluralitatem alterius rationis, per quam ipsa determinatur ad certam pluralitatem. Ita pluralitas alterius rationis praexigia non potest poni nisi in proprietate personalis. Minor quantum ad primam partem, scilicet, quod aequalitatis in personis divinis est aliqua pluralitas, probatur, quia relative opposita necessario sunt distincta, & per consequens plura: & cum relationes in eis sint rationes oppositionis, illae aequae, vel multo magis eorum oppositae, & distinctae, & si idem non potest esse simile sibi, ut supra dictum est, secundum Hilarium multo magis aequalitas in uno aequali, est distincta ab aequalitate in alio aequali. Alii pars minoris, scilicet quod illa est ejusdem rationis, satis est evidens, quia sic est in qualibet aequalitate. Tertia pars minoris scilicet quod est necessario finita, patet quia aliquoquin posset esse infinita aequalitatis in Divinis, & per consequens necessario essent. Et sic infertur, quod major propositio est vera de pluralitate reali, & non alia; si autem minor sic accipiat pluralitatem aequalitatem esse realem in Divinis, tunc petitur principium. Contra, haec major est vera de quacumque pluralitate, sive rei, sive rationis. Minor etiam probata est, quatercumque sit scilicet quod necessario est pluralitas, quia non solum in relationibus realibus non potest esse eadem relatio realis in utroque extremo, sed alia, & alia: imo hoc verum est in relationibus secundum rationem: quamvis enim relationes rationis sint diminutae essentiarum respectu relationum realium, tamen in sua entitate habent oppositionem, & distinctionem correspondentem suae entitati, ut patet in exemplo facie convenienti, relatio enim cause, ut dicitur, de Deo, est tantum rationis: & tamen ipsa causa, suo modo oppositionem, & impossibilitatem tantam habet ad causatum, sicut paternitas ad Filium: non enim petitur confusio in minore, accipiendo in minore quod sita sit pluralitas realis, sed tantum accipitur generaliter, quod sit distinctio aequalitatis in relativo, & suo correlativo: quod verum est, sive relatio sit realis, sive rationis, & est pluralitas necessario finita, & ejusdem rationis; sequitur ergo conclusio: quod necessario praexigit aliquam distinctionem alterius rationis, per quam determinetur: & non

non invenitur talis alterius rationis, nec realis, nec rationis, nisi pluralitas proportionata personarum. Juxta illud, dicitur corollarium scilicet, quod demonstratione *propter quid*, relationes communes concluduntur de personis divinis per relationes originis, sicut dictum est in secundo articulo prime questionis, quod per proprietates essentialis concluduntur de personis habentibus illas proprietates personales propter *quid*: utpote per memoriam personarum, propter *quid* concluditur de persona habente tale in memoria a se, quod ibi convenit, dicere verbum personarum: & per voluntatem personarum concluditur, quod habent eam in se condonantur, quoniam ibidem concluderetur, si memoria diceretur a *dicere* & voluit a se *prodere*: ita in proposito, comparando relationes personales ad communes, & similibus processibus: quia si differret realiter, haberet illam naturam eandem in per generationem, & esse idem; vel per generationem, haberet magnitudinem eandem, & esse equalis: sicut per hoc quod est *A*, producere *B* perfecte in perfecta magnitudine, demonstraretur equalitas *A*, & *B*, ita ubi est differentia qualicumque rationis tempore maneret idem ordo conceptionum, quantum ad notionalitatem, & per consequens idem ordo scilicet principum.

Contra dicta in articulo obicitur dupliciter. Primo contra conclusionem. Secundo, contra illam tertiam probationem de praxi gentia illa.

Contra primum sic: equalitas aliquorum non est nisi relatio secundum magnitudines eorumdem commensuratas inter se: non est ergo equalitas eorum, nisi secundum plures magnitudines ad invicem commensuratas: ergo cum secundum magnitudinem essentia dicitur esse personarum equalitas, cum he non possit esse pluralitas rei, sed tantum rationis: oportet quod magnitudo his applicetur secundum intellectum, ad hoc quod fundat equalitatem, scilicet ut in hac persona: & semel, ut in illa, ergo non est distinctio fundamenti, que requiritur, nisi tantum per iteratamceptionem intellectus, & ita rationis tantum. Præterea. Forma ejusdem rationis non distinguitur nisi per distinctionem materie, ex 12. *Metaph.* equalitas est forma tantum, & ejusdem rationis, ut acceptum est in argumentis, & non est ibi materia aliqua: ergo est ibi alia equalitas: non ergo est hic solam non distinctio fundamenti, secundum primum argumentum: sed nec distinctio relationum oppositarum secundum illud argumentum. Præterea tertio probatur, quod nec est distinctio extremorum, in quantum sunt extrema, que tamen requirunt: nam extrema non sunt extrema, nisi in quantum terminant relationem: & non autem terminant, nisi in quantum habent fundamentum equalitatis, & in quantum habent illud, non distinguuntur. Quarto & ultimo. Quod convenit personis divinis secundum substantiam, non distinguitur in eis: nunc autem secundum Augustinus, de Trin. 9. queritur: secundum quid Patri sit equalis Filius, non autem secundum hoc, quod ad patrem dicitur Filius: restat ergo: ut scilicet in illis. quod ad se dicitur, sit equalis: hæc Augustinus, habetur ergo hæc minor assumpta, scilicet quod equalitas convenit

veniat personis secundum substantiam. Illarum quatuor rationum tertia confirmat primam, & quarta secundam, & possunt tangi pro distinctis rationibus.

Prima ratio videtur esse fundamentum unius opinionis, & ideo contra illud, quod accipitur in ea pro fundamento, scilicet quod equalitas realis requirit distinctas magnitudines, & commensuratas. Arguitur primo sic. Relationes, que fundantur in aliquo fundamento, ut ipsum est unum, non magis requirunt distinctas entes, quam ille, que fundantur in aliquo, non ut unum, & hoc loquor de hinc inde equaliter, scilicet quantum ad illud, quod est esse relationem realem: sed relationes originis fundantur in essentia divini, & non ut una: ita quod unitas non est ratio proxima fundandi: & relationes communes per oppositum, fundantur in fundamento illo, ut unum est: ergo non majorem distinctionem requirunt in fundamento, relationes communes, ut sint reales, quam relationes originis; sed illas non requirunt secundum omnes ergo nec illa. Præterea. Essentia secundum se, & non ut bis accepta secundum intellectum, fundat distinctas relationes reales originis, pro tanto, ut videtur: quia ipsa ut secundum in ratione principii communicativi, & termini communitabilis, est infinita formaliter: sed ipsa, ut quanta virtualiter, est infinita formaliter: imo ipsa est quantitas infinita: ergo pari ratione, ipsa, ut sic quanta, potest fundare relationes communes oppositas reales, & non tantum ut bis accepta, per considerationem intellectus. Præterea: Quod additur de quantitatibus distinctis commensuratis. Quarto quid intelligitur per illud, quod ipse dicit equalitatem realem non esse nisi secundum magnitudines sic commensuratas? aut enim per hoc, quod est esse commensuratas, intelligitur ratio formalis equalitatis, aut aliqua ratio praxia fundamentalis: Si primo modo, est manifeste peritum: non est realis commensuratio: ergo non est realis equalitas. Si secundo modo, non videtur probabile, quod sit ratio in fundamento præsupposita equalitati, non commensuratio actualis videtur esse perfectior equalitate, quia videtur importare contentum tenentem, & applicationem aliquorum equalium, & modum talem extendendi, free habendi quantitatem, secundum quam possunt coexistere, & applicari ad hoc, quod fit commensurabilia. Unde Corpus Christi in Eucharistia non est commensuratio alicui habenti quantitatem, sed nec commensurabile potentia propinqua, sub eo modo, quo habet ibi equalitatem: non est ergo argumentum aliquo modo, a priori: non est realis commensuratio: ergo non est realis equalitas. Ad argumentum igitur respondet: quod si essent duæ magnitudines, quarum neutra aliam excederet, haberet tamen ultra rationem quantitatis fundatis equalitatem, unitatem: licet diminutam, & secundum quid: quando autem est in duobus oppositis eadem magnitudo numero, tunc cum distinctione extremorum est ibi unitas simpliciter; habetur ergo simpliciter extremorum distinctio, & simul iter unitas forme secundum quam referuntur, & ita verus est in illud, quod requiritur ad relationem communitatem: quam si non esse unitas terminum in extremis, nisi secundum quid: nam selectio communis hoc habet

generale cum aliis, quod relatio requirit distinctionem & extremum; sed hoc habet speciale, quod requirit unitatem fundamenti: necanda est ergo illa propositio, quod *aequalitas non est realis nisi secundum plures magnitudines*: imo illa, quae est secundum plures magnitudines, est secundum quid aequalitas realis, quia est secundum unitatem magnitudinis secundum quid: ergo ubi est una magnitudo simpliciter, propter aequalitatem simpliciter, & realiter, non oportet quod illa unitas sit bis accepta, ut ratio fundandi, quia lecta receptio nihil adderet ad illud quod est ratio fundandi, sed magis detraheret totum, imo tantummodo sufficit, quod ipsa realiter sit una habita in extremis realiter distinctis. Ad secundum de illa propositione majori, dictum est in questione secunda, & exposita est in libro Philof. 12. *Metaph.* quomodo non accipitur materia ibi pro materia receptiva formae, sed pro quocunque, quod praexistit ipsi formae, secundum cuius pluralitatem determinatur ipsa pluralitas in ipsa forma: & hoc modo aequalitas habet materiam: quia pluralitas aequalitatis necessario determinatur pluralitatem alterius rationis, secundum quam necessario determinatur ad certam pluralitatem: ut patet in tertia conclusione illius articuli, quae est, quod aequalitas praexistit relatione originis. Ad tertium, cum dicitur: *extremum inquantum extremum terminat*, potest diversimode intelligi ista reduplicatio: vel quia reduplicatur relatiuum, quod dicitur oppositum, vel correlatiuum; vel reduplicatur ratio formalis ultima, quae scilicet ultimae formaliter est relatiuum, vel correlatiuum: vel quod reduplicatur ratio formalis non ultima, sed correlatiuum: quasi praevia: primo modo, & secundo, maior est vera: quod, scilicet extremum inquantum extremum oportet realiter distingui ab extremo: tertio modo falsa est, & solum illo modo minor est vera. Unde probatur, quae accipit, quod extremum, inquantum est extremum, terminat: adhuc ibi ly, *inquantum*, habet tantam reduplicationem, quantum prius, & solummodo in tertio sensu probatur, per hoc quod terminat inquantum habet in se fundamentum. Ad quartum, dico, quod haec propositio, *secundum*, quantum fit comparatio ad predicatum respectivum, non semper notat suum casuale esse rationem formalem ultimam inherentera praedicati, sed communiter, vel saltem communiter notat ipsum esse rationem fundamentalem: dico enim Sortem secundum albedinem esse similem Platoni, cum tamen albedo non sit ratio formalis proxima essendi similem Platoni, sed similitudo essendi similem, sicut albedo essendi album. Pro ratio tamen hoc conceditur, quia albedo est ratio fundamentalis similitudinis: dico tuuc, quod *A. gustivus* intelligit ibi, quod aequalis est Patri filius secundum substantiam, quia paternitas, & filiatio non sunt proprie rationes fundamentales ipsius aequalitatis, sed aliquid quod est commune eis, & aliud quod est ad se: quando ergo accipitur in majori, *illud*, quod dicitur *secundum substantiam in personis non numeratur in eis*: ista est vera: prout ly *secundum*, notat proximam rationem formalem: & sic minor est falsa, nec ad intentionem Augustini, sed tantummodo intelligit per hoc casuale hu-

huius propositionis, *secundum*, notatur esse ratio fundamentalis respectu relationis, quae praedicatur. Et si obijciatur, quare ergo Pater non dicitur Pater secundum substantiam, cum substantia sit ratio fundamentalis respectu paternitatis, & immediatius quam respectu aequalitatis, per te? Dicitur potest, quod, cum dicitur, *secundum substantiam*, ibi accipitur, substantia prout est una, est autem fundamentum utriusque relationis, una quidem excellentius sed non ut una: imo, ut una, tribus est fundamentum aequalitatis ipsa autem, quae est ista, & non, ut una in tribus, est fundamentum paternitatis, si five filiationis: imo, ut facienda in ratione principii, & termini communicabilis quasi proximo fundat. Aliter potest dici Logice, quod nihil dicitur vere competere alicui secundum *A*, si *A* sit ratio transcendens. & hoc five fit ratio formalis, five fundamentalis: unde haec est falsa: *Sortes secundum colorem est albus*: nunc autem essentia est ratio fundamentalis paternitatis: est tamen transcendens sed aequalitas est ratio fundamentalis, non transcendens, sed adequata: & ideo secundum Logicam Augustinus proprie locutus est, ut haec sit vera: *aliquo modo Pater secundum essentiam est aequalis*, quomodo ista non est vera: *secundum essentiam est Pater* imo ista est vera: *secundum memoriam est Pater*, quia ista ratio fundamentalis est adequata relationi illi.

Secundo Contradicitur his, quae dicta sunt in secundo articulo de praerogentia. Dicitur enim, quod aequalitas non est aliqua realis relatio distincta a persona libus sed in eo intellectu includit illas, & essentia unitatem, & hoc sic deducitur. In Divinis non est consideranda nisi essentiam, & relationes reales, quibus fit distinctio idem autem ad se non reuertitur nec relatio reuertitur ad aliam relationem per aliquam relationem aliam: cum enim dicitur, quod paternitas opponitur relative filiationi, oppositio non est relatio media inter filiationem, & paternitatem, quia isto modo relatio multiplicaretur in infinitum, & ideo aequalitas utramque importat, scilicet & personarum distinctionem, & essentiae unitatem: quia ex hoc sunt aequales, quia sunt eisdem, five unius magnitudinis; includit ergo aequalitas in suo intellectu, & relationes distinguentes, & essentiae unitatem. Contra istud si enim intelligatur per se includere, & non tantum quasi materialiter five praerogendo hoc videtur falsum. Primo, quia essentia, & relatio non faciunt conceptum per se unum: nullus enim conceptus unus est per se ad se, & per se ad alterum: aequalitas autem est per se unius rationis in Patre, & Filio; ergo non includit per se relationes originis istarum personarum quia illae relationes sunt alterius rationis.

Dico ergo, quod aequalitas fundamentaliter importat essentiam, praerogative autem relationes personales: sed nec per se hoc, vel illud importat, sed per se importat relationem aliquam: etiam alterius rationis a relationibus originis, quae relatio habet idem fundamentum remotionis, quod alia relatio habet fundamentum propinquum, secundum hanc relationem communem, persona constituitur per relationes originis reuertitur. Et per hoc ad argumentum. Concedo enim, quod secundum aequalita-

rem essentia non refertur ad se, neque etiam secundum aequalitatem paternitatis refertur ad filiationem sed non sequitur; ergo paternitas non est alia relatio ab aequalitate secundum aequalitatem refertur. Pater habet essentiam, & paternitatem ad Filium, nec apparet probabilitas in ista consequentia, quod qualitas est relatio alia ab illis originibus; secundum illa, vel idem refertur ad se, vel relatio ad relationem oppositam: imo quod plus est, secundum paternitatem nec refertur idem ad se, nec relatio ad relationem oppositam, sed relativum ad correlativum oppositum. Et sic est in propositionibus quod ibi relativum constituitur primo relatione, qua refertur hic autem tertium de nominatur a relatione, qua refertur quasi ad adventitia.

Quod tertio articulo dico, quod ista relatio, quae inest extremis istis, inest secundum iudicamentum, quod est in eis ex natura rei. Et hoc probatur duplici auctoritate Evangelii, & duplici auctoritate Augustini, & duplici ratione. Prima auctoritas est Joan. 5. prius allegata: patrem suum dicebat esse Deum, & aequalem se faciendo Deo: qua enim necessitate, & realitate Pater genuit Filium, eadem genuit sibi aequalem, dicitur Augustinus contra Maximinum l. 5. c. 1. vel 20. Si dicitur, inquit, quod Pater major est Filio quia Pater genuit, Filius non genuit: cito respondet: imo idem Pater major non est Filio: quia aequalem genuit Filium. Et hoc Iudaei casti intellexerunt secundum quod pertractat Chrysostomus super Joan. 5. quia Christus in dicendo se Filium Patris, dicebat se ex hoc esse aequalem Patri. Et hoc ratum probatur ex secunda auctoritate Evangelii, & secunda Aug. sup. illa Evangelii Joan. 10. quod dedit mihi Pater, major omnibus est: & verbum Augustini, huic consonans est 15. de Trinit. c. 14. Pater, inquit, genuit Filium per omnia aequalem sibi, non enim seipsum integre, perfecteque dixisset, nisi aut minus, aut amplius esset in Verbo, quam in seipso. Ex illis fortitur talis ratio: perfectissima communicatio non est nisi perfectissimi termini communicabilis, & in perfectissima magnitudine secundum quam omnino sit aequalis productus producenti. Si ergo ex natura rei communicatio illa in generatione divina est necessario perfectissima, sicut terminus perfectissimus communicatur in magnitudine perfectissima, qua datur filio, quod est majus omnibus, sicut ipse dicit: sic ex natura rei data est sibi aequalitas ipsi Patri habenti eandem essentiam in eadem magnitudine. Haec concordat tertia auctoritas scripturae, quae est ad Philip. 2. Non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo. Et cum hac tertia auctoritate concordat August. super Joan. hom. 17. super illud, aequalem se faciens Deo: sed non ipse se faceret aequalem: sed ille illum generatus aequalis ipse se faceret aequalem Deo: dederit in rapinam. Augustinus vult dicere, non se fecit aequalem Deo, capiendum, vel usurpando aequalitatem, sed dicebat, id est, allerebat se aequalem Deo, propter hoc, quod dixit se natum ex Deo. Unde dicit ibidem: Christus aequalis Patri natus est: Unde sic illam commendat Apostolus, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse aequalem Deo: quid est non rapinam arbitratus? nisi quod non usurpavit aequalitatem Dei, sed erat in illa, in qua natus est, unde praemisit ante: ecce, inquit, intelligunt Iudaei, quod non intelligunt

Aeriani, qui Dei Filium inaequalem Patri dicunt: nec Iudaei intellexerunt Patrem esse aequalem Filio, sed tantum intellexerunt in verbis, quia talis commendaretur Filio, qui aequalis esset Patri. Ex omnibus illis verbis Scripturae, & Augustino videtur haberi; quod sicut per naturalem generationem communicata est Filio natura eadem, & magnitudo substantiae, sic & aequalitas. Ad conclusionem istam; ratio prima est ista: si esset alia magnitudo in Patre, & in Filio, secundum Actianos, Filius esset minor Patre, minoritate, qua esset relatio realis, & non tantum rationis. Relationes enim de primo modo iudicatur super quantum, non sicut unum, sicut reales, ideo magis, vel aequae, si eadem magnitudo communicaretur, erit aequa istis realis. Secunda ratio est, quae quasi confirmat istam: quia non videtur probabile, quod oppositum imperfectum sit in entibus ex natura rei: & non possit ibi oppositum perfectum ex natura rei: nunc autem aequalitas est oppositum perfectum, & inaequalitas oppositum imperfectum, secundum Augustinum de quantitate animae, ubi loquitur ad discipulum sic: aequalitatem, inquit, in aequalitati invenit anteposita, nec quisquam est, ut a seipso humano sensu predicta, cui illud non edoceret. Nunc autem in entibus est perfecta inaequalitas: quia maioritas, & minoritas ex natura rei, & realis ergo videtur irrationalia, quod in entibus non sit perfecta aequalitas realis, & ex natura rei: nullquam autem est perfecta nisi in personis divinis, quia nusquam alibi est magnitudo perfecta. Confirmari potest argui de identitate, & diversitate: quia identitas est extremum, live oppositum perfectissimum, est autem secundum multos aliqua diversitas perfecta in entibus, quae sit relatio realis; ergo aliqua identitas perfecta, quae sit relatio realis: nusquam autem est ista perfecta, sicut in personis divinis: illa enim, quae est eisdem suppositi ad se, non est relatio realis: illa autem, quae est in creaturis alterius ad alterum, non est perfecta; quia non est ibi, nisi diminuta unitas. Ex his tribus articulis concluditur solutio quaestionis. Si enim secundum communem sententiam relatio realis non requirit nisi ista tria: Primum, fundamentum reale: quod scilicet sit in re, & ex natura rei. Secundum, & extrema reale, & realiter distincta. Tertium, & quod ipsa ex natura rei inest extremis absque, scilicet omni consideratione intellectus, vel absque operatione potentiae extrinsecae. Et ista tria conveniunt aequalitati in divinis, aequae, sicut eamque aequalitati in entibus: vel magis, vel par de se, in articulis praemisitis, sequitur, quod hae aequalitates erunt reales, sicut alia quaecunque reales, & magis ista, quam quaecunque alia.

Ad primum argumentum principale, patet ex prima sententia, quae ponitur de magnitudine in primo articulo, quia non est illa magnitudo mota, sed perfectissima; & sic Deus est magnus secundum Augustinum non sine quacunque magnitudine, quia esset contradictio; nec per consequens sine quantitate: quaecunque, sed est magnus uno modo, sine quantitate, alio modo, non.

Ad secundum argumentum, patet, quod magnitudo non numeratur: respondendo ad primam objectionem contra dicta in secundo articulo. Tertio arguitur sic: illa relatio non inest ex natura rei, quae

aque inesse, si sine se ex sola consideratione intellectus, circumscripta existentia reali: sed circumscripta, per impossibile, existentia reali divinarum personarum, posita tamen sola consideratione in intellectu earum, adhuc intelligitur aequalitas: quemadmodum nunc in entium rationis intelligitur, quae non excedunt se secundum suam entitatem: aequalitas ergo personarum non necessario sequitur existentiam realem personarum; sic, quia sine ea possit intelligi esse. Respondendo, quod omnino necessario consequitur aliquid, sicut existens, sive secundum existentiam, consequitur illud, ut existens: ita ipsum, ut intellectum, necessario consequitur illud, ut intellectum, ut quemadmodum ad hominem realiter existentem consequitur ipsum esse ribibilem existentem, ita si intelligitur homo; sive sit, sive non sit, necessario intelligitur ribibile consequens ipsum in intellectu: nec tamen sequitur, quod ribibile non sit ejus passio realis: ita hic propter necessariam connectionem aequalitatis ad supposita distincta in natura divina, sive illa existant, aequalitas convenit eis existentem, sive illa intelligantur circumscriptibendo existentiam, vel abstrahendo ab existentia, in intellectu consequitur aequalitas. Ad formam ergo argumenti dico, quod illa major, quae accipit relationem non esse realem, quae competit extremis habentibus omnino esse rationis: concedi potest, si intelligatur, quod eis tantum competere, ut habentibus esse rationis: sed sic minor est falsa: non enim tantum convenit illis, ut habentibus esse rationis, sed esse reale; & ideo realiter.

QUESTIO VII.

Utrum Deum esse omnipotentem possit naturali ratione, & necessaria demonstrari?

VISO de his, quae conveniunt Deo per comparationem ad intra, & specialiter de his, quae important respectum personae ad personam, restat videre de his, quae conveniunt Deo per comparationem ad extra, sive quae important respectum Dei ad creaturas. Et primo de respectu potest esse difficultas: uno modo, quantum ad extremum, cui convenit. Secundo modo, quantum ad extremum sive obiectum, quod respicit. De respectu ad extra, quantum ad illud, cui convenit, duo sunt quaestiones. Primo, de illo extremo in generali. Secundo in specialiter: prima quaestio est illa.

Utrum Deum esse omnipotentem possit naturali ratione, & necessaria demonstrari: & hoc in generali intelligendo, non descendendo ad aliquam personam in speciali: Secunda quaestio est, specialiter comparando ad unam personam: Utrum verbum Dei, vel Filius in Divinis, habeat aliquam casualitatem propriam respectu creaturae. Ad primum sic proceditur: videtur primo, quod Deum esse omnipotentem possit naturali ratione demonstrari, quia naturali ratione demonstratur Deum esse infinita potentia; ergo & omnipotentia. Antecedens probatur, quia Philosophus probat *8. Physic.* Deum esse infinita potentia esse hoc: quod movet tempore infinito. Probo consequentiam, infinita potentia non potest ab aliqua potentia excedi, nec intelligi excedi: quia tunc aliqua potest esse major illa, & ita illa non esset infinita, sed omnis potentia, quae non est omnipotentia, potest

in-

intelligi excedi a potentia, quae est omnipotentia.

Ad oppositum, si potest demonstrari Deum esse omnipotentem; ergo & Deum posse generare Filium: consequens illium: quia est mere credibile, & per consequens non naturali ratione demonstrabile. Consequencia probatur per Aug. contra Maximum lib. 3. c. 7. Ubi arguit sic: si Pater non genuit Filium sibi aequalem: aut quia non potuit: aut quia non voluit. Et ultro citro arguitur, si non voluit, cum invidiam dixit, si non potuit, ubi est omnipotentia Dei Patris? Vult ergo agnoscere, si Pater non potuit generare Filium sibi aequalem, non tunc omnipotens; ergo ex opposito, si est omnipotens potest generare Filium sibi aequalem: & ita in antecedens est demonstrabile, & consequens.

Præterea, si sic; ergo potest demonstrari Deum posse creare omne erebile: consequens est ipsum, quia Angelus est quoddam erebile: & tamen non potest demonstrari naturali ratione, ut videtur, quod Angelus sit ab eo creatus: quia Philosophus sequens rationem naturalem non posuit Intelligentias creatas a Deo; immo eas necessario a se posuit, hoc est, non ab alio esse: *12. Met. c. 4.* Ubi postquam ostendit substantias separatas nullam habere magnitudinem, per hoc modum: quia habet potentiam infinitam, & infinita potentia non potest esse in magnitudine: quæritur, utrum, ponendum sit esse unam, aut plures, & determinat quod plures. Est ergo, non solum a, secundum ipsum, prima substantia immaterialis, sed quæcumque infinita, & pari ratione est a se necessaria.

Hic præmittenda sunt duo distinctiones necessariae. Et secundo juxta membra distinctionum, solvenda est quaestio. Prima distinctio est nota ex primo Posteriorum, quae est, quod demonstrationum alia est propter quid, sive per causam; alia quia, sive per effectum. Probatur illa distinctio per rationem: quia omne necessarium verum, non evidens ex terminis, habens tamen connexionem necessariam, & evidentem ad aliud, ut necessarium evidens ex terminis, potest demonstrari per illud verum evidens: nunc autem, aliquid verum necessarium non evidens ex terminis, habet connexionem necessariam ad aliquid verum acceptum a causa, & aliquid ad verum acceptum ab effectu; non solum enim veritates de causis non possunt esse sine quibusdam veris de effectibus, sed nec e converso, igitur potest aliquid verum demonstrari per aliquid verum evidens acceptum a causa; & tunc propter quid, vel per aliquid verum acceptum ab effectu, & tunc quia. Et videtur hinc sequi corollarium, quod principia immediata, sive evidentiæ ex terminis, non possunt demonstrari demonstratione quia: quod si verum est, tunc quaedam media vera inter prima vera, & conclusiones ultimas, & solum illa sunt demonstrabilia, quia per vera ultima. Qualiter autem verum acceptum ab effectu potest esse evidens, & tamen verum acceptum a causa non evidens; patere potest, si aliquis consideret modum illum acquirendi scientiam; primo *Met.* & secundo Posteriorum per experimentum: quia per experimentum est frequenter notum de effectu, quia est, ex multis singularibus acceptis a sensu, & novum scitur propter quid ita est, quia illud non habetur a sensu, nisi mediante ulteriore inquisitione.

Secunda distinctio est de omnipotentia, & illa præsupponit consequens